

CAPITOLUL 5

UN AN DE TRANZIȚIE ÎN ASIA DE EST

Mihai ZODIAN

Caracteristicile relațiilor sino-americe în 2021 reprezintă tema acestui capitol. O interpretare nuanțată a teoriei tranziției de putere este utilizată, într-un context braudelien, pentru a configura un studiu de caz teoretic în care sunt abordate modificările distribuției diadice a capacităților, reprezentările elitelor și factorii lor explicativi. Ideile respective sunt folosite pentru a investiga principalele fenomene politico-militare de anul trecut; divergențele despre pandemie și conflicte, alături de caracteristicile legăturilor dintre Beijing și Moscova.

Relațiile sino-americe sunt interesante, atât din punct de vedere al problemelor intelectuale pe care le provoacă, cât și al mizelor practice. Explicațiile despre tranzițiile și distribuțiile de putere au atras atenția specialiștilor de multă vreme, însă un consens academic a lipsit și lipsește în continuare. Preocupările intelectuale au fost ajunse din urmă de preocupările politice și economice, în ultimii ani. Dezvoltarea economică a Chinei, procesul de modernizare militară, disputele cu unii dintre vecini și controversile legate de originea și reacția față de pandemie au subliniat centralitatea acestor legături în politica internațională și chiar în viața de zi cu zi.

Întrebarea principală este dacă relațiile sino-americe vor evolua spre un climat mai conflictual, cu riscul recurgerii la forță. Istoric, marile puteri au fost cei mai combativi actori internaționali, iar războaiele acestora au provocat cele mai multe pierderi și au avut cele mai importante consecințe umane, politice, economice sau culturale (Levy 1983, Pinker 2019). Reducerea decalajelor capacităților dintre un stat dominant și un contestatar se poate dovedi a fi îndeosebi de periculoasă, în special, o idee des dezbătută în literatura de specialitate, popularizată recent de G. Allison (Allison 2017). Nu avem la dispoziție însă o explicație mulțumitoare pentru aceste fenomene, după cum voi detalia mai jos.

Abordarea de față combină un cadru de analiză braudelien cu teoria tranziției de putere. Primul oferă o metodă de a corela tendințele pe termen lung, structurale, cu schimbările pe termen mediu și evenimentele curente și pornește de la ipoteza filosofică a determinismului social parțial, pe care o împărtășesc (Braudel 1985). Cadrul oferă, astfel, o modalitate de a integra subiecte care pot părea diferite, cum ar fi dezvoltarea și războiul și conciliază oarecum abordările structurale cu cele istorice, flexibilizând modelele de interacțiune. Dar nu ne spune exact cum se leagă lucrurile, cu excepția unui accent pe chestiuni demografice, economice și urbanizare.

Un adaos teoretic este necesar, unul care să evidențieze factori privilegiați și structuri importante din perspectiva temei cercetării. În general, prefer abordările care investighează elementele puterii și relațiile pe care acestea le configurează, iar în literatura de specialitate sunt două astfel de orientări: o categorie care explică stabilitatea în termeni de egalitate (echilibru sau paritate) și o alta, în termeni de superioritate (Soare 2013); diferențele sunt detaliate în Tabelul nr. 5.1. Voi recurge la o teorie din a doua clasă, denumită a tranziției de putere, din rațiuni de coerență și validitate superioară, care va fi utilizată într-o interpretare nunațată și metaforică, în care războiul nu este neapărat variabila dependentă, ci conflictul intens, deoarece, consider că descurajarea nucleară limitează spectrul posibilităților.

Tabelul nr. 5.1.: Caracteristicile teoriilor distribuției de putere
(Surse: Lemke, Kugler 1996, 5-10; Vasquez 1996)

Teoriile echilibrului	Teoriile preponderenței
Maximizarea puterii sau a securității	Puteri <i>statu-quo</i> și revizioniste
Sistem internațional anarhic	Sistem internațional ierarhic
Alianțe flexibile și manipulabile	Alianțe rigide
Relațiile de putere se pot influența diplomatic	Relațiile de putere depind de dezvoltarea internă
Incertitudinea stabilizează	Incertitudinea destabilizează

Ipoteza de lucru este derivată din teoria tranziției de putere. Anume, a dependenței calității relațiilor sino-americe de gradul apropierii dintre capabilitățile deținute de doi actori și de reprezentările elitelor (Organski, Kugler 1980). Calitatea relațiilor se referă la gradul de stabilitate sau la riscul de conflict, prin conflict înțelegând o rivalitate intensă care poate include, dar nu necesar, manifestări violente (Organski, Kugler 1980, 30-38). Capabilitățile denotă elementele demografice, economice și politice care stau la dispoziția decidenților și reprezentărilor, la ideile despre securitate și gradul de satisfacție față de valorile și instituțiile internaționale (Organski, Kugler 1980, 38-42).

Metoda de bază este cea a studiului de caz teoretic. Aceasta ne permite să contextualizăm istoric explicațiile, urmărind cum funcționează în practică mecanismele cauzale și procesele identificate, dar are o capacitate redusă de generalizare (George, Bennett 2005). Este în mod special utilă pentru scopurile volumului de față, deoarece ne oferă o cheie de interpretare a evenimentelor de anul trecut din regiunea Asiei de Est și din spațiile învecinate. Cazul este unul avantajos teoriei tranziției puterii, ceea ce înseamnă că, dacă ipotezele sunt confirmate, gradul de validare nu crește mult, dar dacă ipotezele nu corespund, explicația poate fi respinsă (George, Bennett 2005).

Structura cercetării reflectă trei obiective. Prima secțiune va investiga contextul relațiilor sino-americe, prin identificarea celor două variabile explicative, capabilitățile și reprezentările elitelor, corespunzând tendințelor pe termen lung braudeliene. A doua secțiune va urmări o serie de factori care influențează variabilele, pe termen mediu și scurt: demografici; economici și politici, evidențiind schimbările din 2021, atunci când sunt date disponibile. A treia secțiune este evenimentială și urmărește principalele aspecte ale relațiilor sino-americe, din perspectiva riscului de conflict (Taiwan, Marea Chinei de Sud, pandemia, comerțul sau legăturile dintre Beijing și Moscova).

Aceste idei continuă demersuri similare din edițiile precedente ale volumului¹⁸. În cea de anul acesta, dincolo de noi observații, au fost aduse două noi modificări importante ale abordării. Ele sunt justificate de declanșarea noului război din Ucraina, care m-a convins să investighez mai atent problema recursului la forță și a coalițiilor. Am inclus un subcapitol dedicat indicatorilor de capabilitate militară pentru a realiza o comparație între SUA și China; aceasta ne va indica gradul de stabilitate al ierarhiei sistemice, unul dintre predictorii conflictului din regiunile periferice, iar un altul se va ocupa direct de relațiile dintre China și Federația Rusă.

5.1. Despre putere, idei și resurse

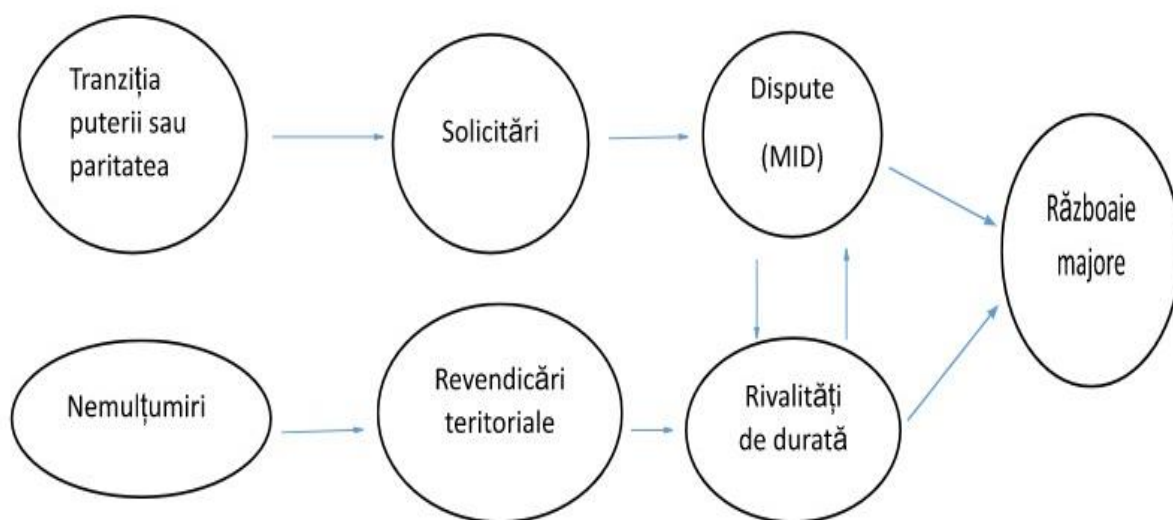
Prima parte a cercetării recurge la teoria tranziției puterii pentru a înțelege tendințele sistemice, în general valabile pe termen lung, care au configurat contextul internațional și bilateral al relațiilor din Statele Unite și China. Ea ne ajută să estimăm riscul declanșării unui conflict de anvergură între cei doi actori și poate fi folosită, în consecință, ca un etalon pentru estimarea gradului de securitate. Conceptualizarea este interesantă și deoarece permite anumite predicții. În același timp, ea are unele lipsuri și nu avem încă o explicație generală și mulțumitoare a rivalităților și înfruntărilor dintre actorii internaționali.

Ideea fundamentală: paritatea de putere sporește riscul de război între actorii majori. Motivul este că decidenții au, fiecare în parte, speranțe rezonabile de a se impune, prin recursul la forță (Organski, Kugler 1980, 19-28). Puterea nu este singura variantă, ci doar o condiție necesară, pentru o explicație mulțumitoare trebuind și interpretarea reprezentărilor elitelor despre mediul de securitate, tipurile de amenințări și ordinea politică internațională, reunite în noțiunea gradului de satisfacție (Organski, Kugler 1980, 19-28, 206), după cum se poate observa în Diagrama 5.1. Previzibil, variabilele „materiale” sunt mai ușor de identificat empiric decât cele „ideale”.

---

¹⁸ Vezi Zodian 2021 sau Zodian 2020.

Diagrama 5.1.: Mecanismul causal al tranziției de putere, reconstituit de J. Vasquez (Sursa: Vasquez 1996, 52)

Teoria tranziției puterii se opune perspectivelor care identifică stabilitatea cu echilibrul. Cele din urmă, tradiționale pentru disciplina relațiilor internaționale consideră că, în condiții de egalitate aproximativă a resurselor sau influenței, niciun stat nu își poate impune dominația, deoarece ar fi înfrânt de o coaliție, ca urmare a unui proces de balansare (Organski, Kugler 1980, 14-19). În același timp, este apropiată de orientările stabilității hegemonice, ciclurilor de putere, politicii unipolare sau ale ascensiunii și declinului marilor puteri (Lemke, Kugler 1996, 8-9; Soare 2013). Specificul său derivă din accentuarea importanței proceselor de modernizare și a factorilor interni, drept cauze fundamentale, spre deosebire de coaliții, supraextindere sau alte cauze externe și din promovarea unei metodologii pozitivistice riguroase (Organski, Kugler 1980, 19-28).

Tabelul nr. 5.2.: Limitele tranziției puterii după J. Vasquez și E. Kolodziej¹⁹
(Surse: Vasquez 1996, 37-49, Kolodziej 2007, 302-307)

- Prea riguroasă și precisă pentru realitatea RI.
- Variabila satisfacției este greu de estimat.
- Nedeterminare: identifică mai ușor explicații necesare, nu și suficiente.
- Referințele și eșantionul restrictiv: actori și intervalul de timp.
- Validitate empirică ambiguă: jumătate din tranziții nu duc la război.
- Critici ale mecanismului causal, paritatea pare mai bine corelată
- Putere explicativă limitată la războaiele interstatale, mai ales ale marilor puteri.

Mecanismul causal este dificil de precizat. Studiile au sugerat că situația de paritate este legată de războaie mai curând decât schimbarea relațiilor de putere, iar printre alți factori care trebuie evidențiați se numără reprezentările elitelor și sistemul politic (Vasquez 1996, 47; Kugler, 1996). Explicația pare să fie acceptabilă mai curând pentru principalii actori decât pentru alte state, ceea ce înseamnă este dificil de generalizat și trebuie aplicată cu atenție (Vasquez 1996 46); criticile sunt rezumate în Tabelul 5.2. Cum este probabil că trebuie luate în calcul mai multe variabile independente și că relațiile sunt destul de complexe, o strategie de cercetare mulțumitoare trebuie să treacă dincolo de surprinderea schimbării variabilelor de putere, spre aspecte mai detaliate.

Teoria tranziției puterii va fi utilizată într-o interpretare metaforică, pentru a evalua gradul de securitate și riscul de conflict la nivel sistemic și în regiunea Asia-Pacific. Variabila dependentă nu este doar războiul interstatal în sensul său strict, ci trebuie extinsă pentru a include rivalitățile intense, de tipul Războiului Rece, extindere necesară ca urmare a dezvoltării arsenalelor nucleare. Ipoteza principală este că modificarea relațiilor de putere dintre Statele Unite și China și insatisfacția față de

---

¹⁹ De exemplu, sunt avute în vedere intervalul 1860-1975 și războaiele franco-prusac (1870-1871); Primul și al Doilea Război Mondial, separate după fronturi, opțiuni de cercetare justificate prin metodologia pozitivistă strictă a autorilor (Lemke, Kugler 11-13). Cu toate acestea, chiar și în această perioadă, jumătate din tranziții nu au fost urmate de conflicte violente; vezi Vasquez, 1996, 44.

ordinea internațională sau de direcția schimbărilor sporesc instabilitatea politică, local și global. Caracteristicile sistemice vor prefăța și investigațiile mai detaliate din celelalte două secțiuni ale capitolului, dedicate elementelor puterii și evenimentelor principale.

5.1.1. O tranziție de putere contemporană

Principala cale de estimare folosită aici recurge la indici ai capacității economice. Concepția teoriei tranziției puterii este că modernizarea implică transformări sociale, amplificate de progrese ale producției, schimburilor și finanțelor, oferind un boom de resurse și de cerințe la adresa instituțiilor și elitelor politice, care le preiau și le convertesc în mijloace pentru acțiuni externe, cum ar fi forțele armate (Organski 1958). Cercetătorii au argumentat că, în mod ideal, pentru aplicarea acestor idei, ar fi necesară o combinație de indicatori demografici, economici și de eficacitate politică, dar ultimii reprezintă un proiect de cercetare încă în curs de desfășurare (Organski, Kugler 1980). Prin urmare, teoria tranziției puterii recurge la Produsul Intern Brut (PIB) sau Venitul Național Brut (VNB) pentru primele două categorii (Organski, Kugler 1980).

Ideile respective sprijină o serie de comparații. Teoria tranziției puterii consideră că paritatea duce la instabilitate și război, iar preponderența este operaționalizată prin existența unui avantaj de cel puțin 80%, comparând resursele celor doi actori (Organski, Kugler 1980, 49). Cercetătorii au propus și viteza de tranziție, un factor a cărui importanță este criticată, însă am ținut cont și de acest element; raportul dintre capacitatea de producție și populație este folosit pentru a estima productivitatea și (uneori) nivelul de dezvoltare, deoarece aici avem de-a face cu clase diferite de economii; raportul procentelor deținute de coaliția *statu-quo* și al contestatarilor ne ajută să anticipăm rezultatul unei eventuale confruntări (Organski, Kugler 1980). Principalul indicator este Venitul Național Brut, calculat după metoda Atlas a Băncii Mondiale (Mearsheimer 2001, 272-273; Zodian 2021), iar din motive de logică metodologică și date disponibile, valorile folosite sunt cele colectate până în 2020.

Ascensiunea economică a Chinei și-a menținut ritmul, în comparație cu SUA. În 2020, proporția VNB chinez față de cel american a fost de 70%, în creștere față de 67% în 2019; 59% în 2015; 38% în 2010 sau 16% în 2005 (World Bank, 2022a). Valorile absolute înregistrate ale indicatorului erau de 21,262 pentru SUA și 14.880, pentru cealaltă economie (*Ibidem*). Pragul de paritate de 80% rămâne neatins, ceea ce înseamnă că, dacă ținem cont de ipotezele cercetării, Statele Unite sunt puterea dominantă, iar relația este stabilă, însă avem de-a face cu un proces de tranziție a puterii, chiar dacă în curs de încetinire, la fel ca și în anii anteriori²⁰.

Câteva nuanțări sunt obligatorii. Avem de-a face cu state aflate la niveluri de dezvoltare diferită, după cum sugerează indicatorul VNB/capita, care, pentru SUA, este estimat la 64500 dolari/locuitor în 2020, iar al Chinei, la aproximativ 10550 dolari/locuitor (World Bank, 2022b). Pentru comparație, media mondială era de 11000 dolari pentru locuitor; pentru România, este vorba despre vreo 12.000, iar pentru Federația Rusă, de circa 10.700. Dacă folosim VNB/capita estimat după paritatea puterii de cumpărare, la valori constante, SUA deține valori similare, iar China crește la circa 16.000, deci diferența este de vreo patru-cinci ori în favoarea economiei americane (World Bank, 2022c).

Coaliția *statu-quo* rămâne în avantaj. SUA deține un procent de un sfert din VNI global, calculat după metoda Atlas, iar, împreună cu porțiunile Uniunii Europene, Japoniei și Coreii de Sud, se ajunge la circa 50%, reprezentând un minim pentru ordinea liberală (World Bank, 2022a; Zodian 2022). China posedă cam 17%, iar Federația Rusă, în jur de 1,8%, cele două state totalizând circa 18% din valoarea indicatorului la nivel mondial (*Ibidem*). Puterile conservatoare în sensul teoriei au un avantaj de 2-3 la 1 față de cele contestatate, o proporție relativ constantă în ultimii ani.

Comparând resursele agregate de putere, rezultă că Statele Unite își mențineau dominația la începutul lui 2021, iar schimbarea relațiilor de putere se desfășoară destul de lent. Nu este neapărat vorba despre un

---

²⁰ Autori ca Douglas Lemke au redus cerințele chiar la 70%, vezi Lemke 2002, 103.

fenomen ireversibil, ascensiunea Chinei fiind vulnerabilă în special ca urmare unor eventuale erori politice. Diferențele de dezvoltare se reduceau însă, dar la fel, ritmul nu era foarte impresionant, în timp ce susținătorii ordinii liberale se bucurau de un avantaj decent. Situația s-ar putea schimba spre sfârșitul deceniului, când mai mulți specialiști se așteaptă să avem de a face cu inversarea relației de putere dintre SUA și China, ceea ce, potrivit teoriei, ar deschide un interval de risc de 5-10 ani (Fickling 2019; CEBR 2021, 69; Rajah, Leng 2022).

5.1.2. Reprezentările elitelor devin mai competitive

Estimarea capabilităților este insuficientă pentru a stabili dacă o tranziție de putere este periculoasă. În logica teoriei tranziției de putere este loc pentru negocieri și acomodări, iar atitudinile și orientărilor elitelor din societățile dominante și cele potențial contestatate sunt esențiale. De exemplu, după unele cercetări, circa 50% dintre fenomenele respective au loc fără un război major (Vasquez 1996, 44). Fără surprinderea acestui factor intersubiectiv, teoria rămâne nedeterminată, ceea ce a condus la diverse propuneri de studiere (Lemke 2004, 99-109).

O modalitate de a estima gradul de satisfacție față de ordinea internațională este interpretarea fluctuațiilor cheltuielilor militare. Conceptul folosit, cel de alocări excepționale, presupune că aceste decizii ne spun ceva despre așteptările elitelor referitoare la conflicte, concluzie bazată pe studiile referitoare la relațiile dintre cursele înarmărilor și ocurența războaielor (Lemke 2004, 99-109). Avem de-a face cu o modalitatea indirectă de evaluare a intențiilor, uneori ambiguă, care oferă avantajul recursului la date mai ușor disponibile în termeni reali, decât cele oferite de sursele directe, adeseori indisponibile în timp util²¹. Dintre teoreticienii tranzițiilor de putere, J. Kugler, S. Werner și D. Lemke și au propus o soluție acceptabilă empiric care compară mediile pentru 5-10 ani

---

²¹ „O alocare excepțională reflectă cel mai important aspect al cursei înarmărilor – o creștere extraordinară a cheltuielilor militare – dar evită criteriile adiționale ale interacțiunii și accelerării... Rata de creștere a cheltuielilor militare comparativ cu celălalt actor ar trebui să fie factorul decisiv... Statele vor decide în favoarea războiului când se simt amenințate de un guvern ostil sau când beneficiază de o fereastră de oportunitate... Deci contează modelul general de creștere și cheltuielile; sporirea alocărilor militare ale statului în ascensiune poate fi superioară și să amenințe oponentul, chiar dacă rata semnificativă a rămas constantă în timpul deceniului, în absența oricărei accelerări”, Werner, Kugler 1996, 189-190.

între competitori și verifică: a) dacă statele potențial contestate urmăresc o dezvoltare extraordinară a forțelor armate, ceea ce presupune comparația dintre mediile cheltuielilor militare cu o perioadă de referință „neconflictuală”²² și b) dacă noii rivali încearcă să depășească puterea dominantă, comparând cheltuielile militare ale actorilor atât în termeni absoluți, cât și relativi (Lemke, Kugler 1996, 22; Lemke 2004, 99-109); prima va stabili existența unor interese și reprezentări, a doua, intensitatea preferințelor (Werner, Kugler 1996 191-193).

Scopul investigației din această secțiune este de a urmări variațiile în alocări și viteza schimbărilor acestora. Deoarece procedura lui Lemke și Werner presupune paritate globală și din punct de vedere militar și accelerarea cheltuielilor competitorului (Lemke, Kugler 1996, 22), voi urmări tendința, ca și în celelalte două secțiuni. Similar procedurii din anuarul *Stockholm International Peace Research Institute* (SIPRI), voi compara mediile anilor 2010 cu cele ale deceniilor precedente, pentru SUA și China; diferența dintre valorile absolute ale cheltuielilor militare ale celor două state și diferența dintre ratele de creștere, în ultimul an (Da Silva, Nan, Marksteiner 2021, 2). Sunt folosite valorile constante ale dolarului în anii 2011 și 2019 pentru a facilita comparațiile, iar datele provin din anuarul SIPRI și au fost prelucrate din baza de date a băncii mondiale (World Bank, 2022d).

Ambii actori au crescut fondurile, în general. Media cheltuielilor militare ale Statelor Unite din ultimul deceniu este cu 43% mai mare decât în anii '90 și cu circa 8% decât în anii 2000; în cazul Chinei, același indicator era, în anii 2010, cu peste 700% mai mare decât în anii '90 și cu circa 190% decât în anii 2000. Aceleași tendințe se observă și dacă ne uităm la ultimul an pentru care avem date: cheltuielile militare americane erau, în anul 2020, cu aproximativ 15% mai mari decât în 1990, când Războiul Rece tocmai se termina; cu 10% peste media anilor 2000 și cu 4% peste media ultimului deceniu. În același an, cheltuielile militare ale

---

²² Werner și Kugler folosesc media întregii perioade ca referință. Cum intervalul ales aici este mai scurt, am preferat să recurg la media anilor '90, deoarece așteptările belicoase erau la un minim istoric; vezi Werner și Kugler 1996.

Chinei crescuseră cu peste 1100% față de 1990; cu peste 240% față de media anilor 2000 și cu circa 18% față de media anilor 2010.

Există însă diferențe ale contextului, vitezei și motivațiilor. În termenii reali pe care îi folosesc, media ultimilor trei ani a fost cu un ușor 5% mai scăzută în cazul Statelor Unite, prin comparație cu media anilor 2010, iar în cazul Chinei s-a înregistrat o mărire de 18%. Maximul a fost atins, în ceea ce privește Statele Unite, în 2011, iar în ceea ce privește China, în 2020. Diferența dintre valorile indicatorului rămâne importantă în termeni absoluți și relativi, Washingtonul cheltuind cu circa două treimi mai mult decât Beijingul, reprezentând 3,7% din PIB, față de 1,7%. China accelerează însă alocările, sporind cu peste 14% mai mult în 2020 decât SUA, în comparație cu deceniul anterior.

Este dificil de a recurge la indicatori de cheltuieli pentru a obține informații despre interese, reprezentări și puterea motivației. Recunoscută și de autori, problema obligă la o contextualizare atentă (Lemke 2000); de exemplu, pentru ambele părți, puterea militară relativă a fost importantă, iar deținerea predominanței de putere poate reduce șansele, însă nu elimină posibilitatea unui conflict de anvergură. Războiul din Coreea oferă un exemplu tipic. Cu toate acestea, se pot observa tendințe pe termen mediu și lung, care nu trebuie privite ca legi inexorabile, ci doar ca aproximări rezonabile (Lemke 2000).

În termenii teoriei tranziției puterii, indicatorul oferă informații ambigue. La fel ca și în ultimii ani, statul chinez crește mai rapid cheltuielile decât cel american, însă nu alocă decât o treime, prin comparație, iar procentul din PIB este relativ constant (World Bank 2022e). China trece printr-o dezvoltare extraordinară a forțelor armate, în termenii teoriei tranziției puterii, însă Statele Unite își mențin și își dezvoltă potențialul, ceea ce înseamnă că o confruntare militară de anvergură globală este improbabilă. Nu înseamnă neapărat că mediul de securitate este stabil; chiar dacă nu avem de-a face cu o contestare mondială, cu excepția sectorului nuclear, probabil că altfel stau lucrurile la nivel regional, în special referitor la Taiwan și poate, Marea Chinei de Sud.

5.1.3. Raporturi de putere militară relativ stabile

Pentru a nuanța evaluarea, am adăugat o investigație directă a potențialului militar. Evenimente ca războiul din Ucraina sugerează că este important să ne uităm mai cu atenție și să rafinăm cercetările. Urmând exemplul lui D. Geller și al cercetătorilor proiectului CoW în general, am studiat tema la nivelul diadic, al perechii Statele Unite-China, folosind doi indicatori, personalul militar total și cheltuielile militare, tot în interpretarea teoriei tranziției de putere (Geller, Singer 1998, 166-167, 172-179). Mă interesează două aspecte ale relației, pozițiile statice de putere (hegemonie sau echilibru) și dinamismul (stabilitatea), ipotezele principale fiind că riscul conflictelor crește odată cu apropierea de paritate și cu înregistrarea unor variații majore.

Metoda presupune identificarea unor praguri. Potrivit CoW, în acest caz, preponderența este operaționalizată ca situația în care atunci când un actor deține cel puțin 60% din resursele de putere cumulate ale diadei, iar stabilitatea ierarhiei presupune menținerea configurației în ultimul deceniu înainte de momentul ales pentru analiză (Geller, Singer 1998, 174-175). Pentru estimarea stabilității ierarhiei, schimbarea este definită ca modificarea procentelor cu cel puțin 20%, iar tranziția, prin inversarea rolurilor (*ibidem*). Dacă acest prag nu este atins, putem vorbi de absența unor modificări importante sau de procese lente.

Datele au fost culese de către unele dintre cele mai importante proiecte din domeniu. Sursa informațiilor despre cheltuielile militare este SIPRI din anuar, iar pentru personalul militar este *International Institute for Strategic Studies* (IISS), cu al său volum *The Military Balance*, preluate de Banca Mondială (World Bank 2022d; World Bank 2022f). Folosind metodologia CoW, pentru fiecare an, am estimat procentele deținute de SUA și China pentru fiecare indicator și am realizat o medie între ele, procentul agregat fiind considerat porțiunea deținută din potențialul militar al diadei. (Geller, Singer 1998, 172-179). Procedura presupune că elementele sunt echivalente și că se agregă, asumptii considerate neutre teoretice; a fost folosită pentru celebrul indicator CoW, *Composite Indicator of National Capability* (CINC, Sarkees, Wayman 2010).

Principala concluzie este că avem de-a face cu o relație de putere militară care tinde spre balanță, dar în mod lent. În 2010, Statele Unite dețineau preponderența în ceea ce privește potențialul militar, cu circa 61% din totalul resurselor comune, iar China înregistra un procent de 39%. În 2019, statul american pierduse poziția dominantă, cu 55% din total; cel chinez, 45%, ceea ce înseamnă o tendință importantă către paritate sau spre o balanță de putere, spus cu alte cuvinte. Statele Unite au trecut, astfel, de la 61% la 55%, o modificare cu 6%, insuficient pentru a discuta despre o variabilitate majoră, iar China, invers. În concluzie, din date reiese că ierarhia potențialului militar rămâne stabilă, cu un ușor avantaj pentru statul american.

Rezultatul este destul de interesant și ilustrează ambiguitatea tendinței principale. Are loc un proces de tranziție între Washington și Beijing, care însă nu este atât de rapid pe cât ar putea părea după unele interpretări, în cadrul căruia SUA rămân în față, chiar dacă luăm în calcul doar cele două state, nu și coalițiile. Dacă ne uităm mai atent la date, principalul motiv pare să fie că ascensiunea Chinei a încetinit după 2014-2015. Statele Unite au început să reacționeze mai intens în ultima perioadă.

Există și consecințe secundare de reținut. Una dintre ele este că, în condițiile existenței unui lider în declin, interacțiunile dintre alți actori pot să devină mai tensionate, iar riscul de conflict crește, deoarece elitele ar considera că interesul și abilitatea hegemonului de a apăra ordinea internațională scad. Deși analiza ține pentru interacțiunile dintre marile puteri, logica se aplică și pentru alte categorii. Una dintre condițiile necesare invocate pentru invazia Rusiei în Ucraina ar fi fost tocmai credința liderilor de la Moscova că SUA ar fi reacționat modic, pierzând teren în fața Chinei (Daalder, Lindsay 2022).

*

* *

SUA și China se apropie de paritate. Estimând de la cel mai important indicator din această secțiune, VNB calculat după metoda Atlas al Beijingului reprezintă circa 70% din cel al Washingtonului. Tranziția

de putere este lentă, iar diferențele de productivitate, importante pentru teoria aleasă, rămân foarte mari. Ca și alte studii, de-aici reiese că, în următorii 5-10 ani, instabilitatea în regiunea Asia de Est și riscul unei confruntări majore pot spori în mod semnificativ, în absența identificării unui *modus vivendi*.

Interpretarea nivelului de satisfacție prin intermediul vitezei și accelerației cheltuielilor militare este ambiguă. China a investit din ce în ce mai mult în forțele sale armate, într-un ritm mai rapid decât Statele Unite, în special în ultimii ani, însă diferența dintre valorile absolute ale celor două mari puteri rămâne semnificativă. Beijingul nu reprezintă încă un contestatar la nivel sistemic din punct de vedere politico-militar, însă lucrurile pot sta altfel dacă luăm în calcul nivelul regional, sau alte zone tematice ale relațiilor internaționale. Procentele alocate sunt și ele relativ moderate.

Balanța potențialului militar se îndreaptă și ea spre paritate. Statele Unite dețin încă un avantaj relativ, iar creșterea Chinei este lentă, cu un raport de 55% la 45% din indicele resurselor diadice. Ierarhia este încă stabilă, deoarece avem de-a face cu schimbări graduale și chiar cu o stagnare, însă, dacă tendința continuă, în anii următori, șansele declanșării unor crize și conflicte sporește. Aici contează probabil și diferența dintre nivelurile de dezvoltare, care oferă SUA mai multe mijloace sau eventuale rezerve ale elitelor.

Din cele trei investigații, se conturează o serie de fenomene. Tranziția puterii a continuat, dar lent, o situație manifestată și în anii precedenți, chiar dacă Statele Unite au fost grav afectate de pandemie și au trecut printr-un proces electoral controversat. De cealaltă parte, autoritățile chineze sunt interesate de dezvoltarea resurselor militare, însă nu suficient pentru a lansa o provocare fundamentală pe plan global, din această perspectivă. Tendințele respective însemnau o relație stabilă, la nivel sistemic, însă cu posibilitatea unor rivalități, crize și confruntări locale, configurând evenimentele din 2021.

5.2. Factorii explicativi ai transformărilor de putere

În a doua secțiune, voi trata fenomenele care influențează procesele de modernizare pe termen mediu și lung. Întrebările principale sunt: ce factori trebuie urmăriți? cum s-au schimbat aceștia în perioadele recente? cum au interacționat? Clasificarea provine din teoria tranziției puterii, grupându-le în sectoarele geografice și demografice; economice și tehnologice și sistemul politic, iar interpretarea caracteristicilor și schimbărilor este braudeliană, în sensul ordinii prezentării și a echivalării lor cauzale, deoarece determinismele stricte nu sunt convingătoare.

5.2.1. Cadrul spațial, pandemia și tendințele demografice

Geografia este factorul relativ constant al istoriei și servește ca un cadru al diverselor fenomene, o condiție necesară, însă insuficientă a producerii acestora (Geller, Singer 1998). Aici vor fi abordate legăturile cu fenomenele politico-militare, cu pandemia de COVID-19 și cu lanțurile globale de producție. Vecinătatea (proximitatea) reprezintă una dintre corelațiile conflictelor, în sensul că majoritatea războaielor au loc între vecini, iar cele globale reprezintă deseori combinații de rivalități locale (Geller, Singer 1998, 27, 76-78); teritoriul este și una dintre mizele care pot transforma o dispută într-o înfruntare violentă (Vasquez 2009). Pentru SUA, poziția a oferit o protecție relativă în fața amenințărilor de securitate convenționale și un stimul pentru dezvoltarea de capacități eficiente de proiecție a puterii, iar pentru China, relații ambigue cu vecinii (Rusia, India, Japonia, Vietnam etc.) și importanța unor revendicări, în special în Marea Chinei de Sud (rută comercială tradițională) și Taiwan.

Distanța dintre cele două mari puteri reprezintă, în general, o sursă de stabilitate. Dispozitivul strategic american se sprijină pe Hawaii, Japonia – de exemplu, baza din Okinawa – și Coreea de Sud, predominant cu forțe aeriene și navale; contingente terestre sunt dislocate în ultimele două state aliante; SUA are relații speciale cu Singapore și Filipine și teritorii sub protecție specială în Pacific, inclusiv insula Guam (Gregson, Hornung 2021). China – a cărei zonă dezvoltată este situată de-a lungul coastei estice – poate fi interesată de extinderea navală dincolo de „primul lanț de insule”, în cazul în care optează pentru o hegemonie regională. Statele din Asia de Sud-Est contează în orice fel de politică de anvergură.

Pe lângă aspectele politico-militare, geografia a fost legată și de evoluția pandemiei. Dacă ne uităm la răspândirea și manifestările virusului SARS-CoV-2, inițial s-a observat o disjuncție între Statele Unite și țările din Asia de Est și de Sud-Est, ultimele reacționând inițial mai eficace, în timp ce disputele referitoare la originea și la politica guvernului de la Beijing au continuat de atunci (Pardo *et al* 2020). Anul trecut însă a fost marcat de dezvoltarea și distribuția vaccinurilor, diferențele respective s-au mai atenuat și imunizarea a devenit un subiect de dispute politice. În condițiile propagării mai multor valuri pandemice, COVID-19 a luat amploare în China, ridicând semne de întrebare asupra viabilității politicilor Partidului Comunist Chinez (PCC).

Al treilea element se referă la mondializare. Lanțurile valorice globale au fost supuse presiunilor, odată ce pandemia a avut efecte complexe asupra ofertei și cererii, stimulând consumul bunurilor materiale și al produselor informatice, (Ferrero 2013). Anul 2021 a fost marcat de lipsuri și întâzieri importante, care au subliniat importanța interconexiunilor, în ciuda tensiunilor și a intențiilor de decuplare. Trebuie amintită și importanța Taiwanului ca principal producător fizic de semiconductoare, despre care voi reveni în altă secțiune.

Demografia este luată în calcul dintr-o diversitate de motive și deseori, mitologizată. În ciuda necunoscutelor și a exagerărilor (frica de migrație sau de declin), oferă o perspectivă greu de ignorat și un cadru al acțiunilor. Pentru teoria tranziției puterii, populația reprezintă un element al puterii naționale, însă semnificația factorilor de acest tip este mai generală (Organski, Kugler, 1989). Voi trata impactul pandemiei și tendințele pe termen mediu și lung în această categorie.

Pentru Statele Unite, COVID-19 constituie una dintre cele mai mari tragedii din perioada recentă. La momentul redactării textului, aproape un milion de oameni muriseră, un nivel al pierderilor deseori comparat cu cel produs de războaie (WHO 2022). Circa 81 milioane de americani au fost infectați cu SARS-CoV-2, cam un sfert din populația totală (WHO 2022, US Census Bureau 2022a), un procent de 78% a beneficiat de un vaccin, cu cel puțin o doză (67% de-a doua) (Ritchie 2022). Nu este de mirare, în aceste condiții că SUA au trecut prin convulsii și controverse politice.

Pentru China, 2021 a părut a fi un an calm. Numărul de cazuri zilnice a fost redus, de câteva zeci, la o populație de peste 1,4 miliarde, autoritățile adoptând o politică a 0 cazuri și reacționând rapid și dur la situațiile de răspândire a virusului (Ritchie 2022). Spre sfârșitul anului, au început să crească, trezind semne de îndoială asupra unor decizii ale autorităților, care se refereau la carantinarea, izolarea și testarea strictă (Woo 2021). Regimul de la Beijing a utilizat impactul limitat al pandemiei ca un argument în favoarea sistemului și situația se poate dovedi periculoasă pentru stabilitatea acestuia (Foong 2021).

Tendențele pe termen mediu și lung ajută la predicția caracteristicilor relațiilor de putere. Populația Statelor Unite a fost estimată, în 2021, la aproximativ 331,29 milioane de locuitori, cu o rată de creștere de 0,1%, cea mai mică din istorie, potrivit specialiștilor și cu o rată totală a fertilității de 1,78 copii/femeie, în scădere și sub nivelul de înlocuire, ceea ce subliniază importanța migrației și a politicilor de sănătate (US Census Bureau b 2021; Rogers 2021). Cele două au reprezentat printre punctele slabe ale politicilor și surse de controverse, îndeosebi în timpul administrației Trump. De exemplu, migrația internațională a scăzut din 2016 înapoi, o tendință accelerată în timpul pandemiei, de la 1 milion de persoane, la 569 de mii în 2019 și la 245 de mii anul trecut (US Census Bureau b 2021; Rogers 2021).

Problemele demografice ale Chinei sunt mai serioase. Dimensiunea s-a apropiat de 1,416 miliarde de locuitori; cu o rată de creștere în jur de 0.03% și o rată totală a fertilității de circa 1,07 copii/femeie (Ck 2022; Yan, Jiang, Sánchez-Barricarte, 2022). Este una dintre cele mai discutate probleme în ceea ce privește abilitatea Chinei de a menține rate de creștere rezonabile pe termen lung, care să-i permită nu doar să rivalizeze cu Statele Unite, ci și să intre în rândul statelor dezvoltate (Ck, 2022). O cauză este atribuită strategiei de control demografic, adoptată în timpul lui Mao, care, deși a fost urmată de o dorită reducere a fertilității, din rațiuni economice, a avut consecințe neintenționate în ceea ce privește anvergura și echilibrul de gen, efecte de așteptat din partea unui sistem centralizat; în 2021, a fost anunțată o politică a celui de-al treilea copil (Koty 2021, Huld 2022).

Provocările demografice au trezit reacții diferite. Ambele state au aplicat politici controversate care au condus la aceste rezultate: cele de control al imigrației și reacția insuficientă în fața pandemiei de COVID-19 în primul caz; cea a copilului unic, în al doilea, revizuită de câteva ori. Specialiștii subliniază că aceste tendințe sunt generale pentru statele dezvoltate sau industrializate, consecințe ale reducerii ratei fertilității (Huld 2022) și că probabil pandemia a exercitat o influență, nu doar directă, ci și influențând deciziile despre nașteri, însă comportamentul autorităților influențează ritmul, forma, dimensiunea și impactul fenomenelor, după cum s-a observat în dezbaterile despre migrație. Uzual, se considera că SUA au un avantaj în fața Chinei, pe termen mediu și lung, deoarece beneficiază de o societate mai liberală și mai atractivă, fiind capabilă să compenseze scăderea fertilității prin migrație, însă argumentul nu mai este atât de credibil ca acum câțiva ani; caracteristicile geografice și fenomenele demografice exercită influențe multiple, dar trebuie interpretate în interacțiune cu alți factori; dintre aceștia, economia și tehnologia reprezintă unele dintre elementele cele mai importante și sunt abordate în continuare.

5.2.2. Aspectele economice, științifice și tehnologice

Economia a continuat să resimtă impactul pandemiei, cu unele surprize. Voi investiga tendințele generale, la nivelul societăților americană și chineză, evidențiind aspectele referitoare la cercetare și inginerie. Dacă problemele legate de creștere în general nu mai sunt demult noutăți, ultimii ani au fost marcați de intensificarea rivalității sino-americane cu privire la dezvoltarea noilor tehnologii ca atare și cele militare, în mod special. Aici, administrația Biden a continuat, în linii mari, politicile predecesoarei sale, iar autoritățile de la Beijing au menținut prioritățile, în condițiile unei oarecare relaxări diplomatice (Zhang 2021).

Ca și în 2020, pandemia a avut efecte economice inegale. Experții Fondului Monetar Internațional au subliniat diferențele externe, dintre statele dezvoltate și celelalte, și pe cele interne, în funcție de venit și domeniu, simbolizate prin faimoasa formulă recuperare în formă de K (IMF 2021a, xvi; IMF 2021b). Pe termen mediu, statele mai puțin dezvoltate și grupurile sociale precare vor fi mai serios afectate economic

de criză, potrivit FMI (IMF 2021a, xvi). Specialiștii estimau, în toamna lui 2021, că societățile avansate își vor reveni în 2022 și vor continua să crească, în timp ce restul se vor continua să suporte consecințele economice ale pandemiei (+0,9% față de -5,5% prin comparație cu așteptările dinaintea COVID-19) (IMF 2021c, xiii).

Multe economii avansate și-au continuat revenirea. Politicile occidentale de sprijin economic, în condițiile pandemiei de COVID-19, au fost considerate eficiente, Fondul Monetar Internațional (FMI) considerând că acestea au contribuit la compensarea parțială a costurilor economice și la stimularea creșterii (IMF 2021a, XVI). Astfel, economia americană a înregistrat o creștere de 5,6% în 2021, prin comparație cu o scădere de 3,4% anul anterior, potrivit FMI, pe baza estimărilor cu indicatorul PIB calculat pornind de la paritatea puterii de cumpărare (PIB PPP) (IMF 2022a, IMF 2022b, 5). Revenirea a caracterizat, în general, economiile avansate, cu o rată de 5% (față de -4,5%), dintre care, pentru zona euro, de 5,2% (vs. -6,4%) și pentru Japonia, de 1,6% (vs. -4,5%) (IMF 2022 a, IMF 2022b, 5).

Economia chineză și-a continuat creșterea. Valoarea PIB-ului PPP a crescut cu circa 8%, conform calculelor specialiștilor FMI, contribuind, alături de SUA, la sprijinirea proceselor globale de recuperare, chiar dacă a fost una inegală și contestată (IMF 2021a, IMF 2022b, IMF 2022, 5). Anul 2021 a fost marcat și de tendința de creștere a controlului politic exercitat de PCC asupra companiilor, alături de câteva probleme care pot limita dezvoltarea, pe termen mediu și lung. Mai multe firme importante din IT&C s-au lovit de restricții; o criză imobiliară s-a dovedit a fi dificil de gestionat; China a fost afectată de pene de curent, iar COVID-19 a revenit spre finalul anului, în varianta Omicron (Zhang 2021); o serie de probleme sunt rezumate în Tabelul nr. 5.3.

În ciuda revenirii, optimismul specialiștilor s-a mai moderat. Potrivit FMI, PIB-ul mondial urma să fie, în 2024, cu 3% mai mic decât în absența pandemiei, o proiecție care se bazează pe asumțiile valabile la începutul lui 2021, însă situația s-a înrăutățit (IMF 2021a, 43). Creșterea inflației a fost subestimată de specialiști (IMF 2021a, 11-13), în parte ca urmare a dificultăților de aprovizionare, determinate de creșterea neanticipată a cererii de bunuri (IMF 2022d, 7). De exemplu, volumul comerțului cu

bunuri a crescut cu 9,3%, după o reducere cu 8,2%; prețul petrolului s-a mărit cu circa 67% (vs. – 32,7% în 2020) și prețul resurselor non-petroliere, cu 26,7% (vs. +6,7% în 2020) (*ibidem*).

Problemele de livrare la nivel global au afectat economiile. Microcipurile au ținut afișul în media, influențând o diversitate de sectoare economice, de la cel auto, la calculatoare (James 2021, 17). Printre cauze se numără o relansare subestimată a cererii și noile versiuni ale SARS-CoV-2, răspândite în 2021 (IMF 2021c, xiii). Din punct de vedere politic, trebuie reținute câteva dintre efectele majore: stimularea inflației și sublinierea rolului important al Chinei în lanțurile globale de producție și al Taiwanului, pentru componentele menționate (IMF 2021c, 45-57).

Pe termen mediu, productivitatea muncii a crescut. Statele Unite au depășit de cel puțin trei ori valoarea globală a indicatorului produs/forță de muncă angajată, în 2020, în timp ce China a înregistrat o măsură cu un sfert mai mică decât valoarea de comparație (ILO 2021a). Pe termen mediu, creșterea chineză a indicatorului este mai rapidă decât cea americană (6,1% în 2019; 3,6% în 2020; 7,3 în 2021; față de 0,7%; 2,5 și 2,6%), dar a încetinit, prin comparație cu perioadele anterioare (10 în 2021) (ILO 2022a). Productivitatea este considerată fundamentul dezvoltării economice și al proceselor de modernizare.

Tabelul nr. 5.3: Daniel Rosen: limitele reformelor economice din China
(Sursă: Rosen 2021, 20-29)

- Oscilația între liberalizări eșuate și centralism
- Relația dintre PCC și companii
- Scăderea ratelor de creștere
- Scăderea productivității
- Politica fiscală
- Piețele de capital
- Stabilirea ratelor dobânzii
- Creșterea datoriilor
- Problema finanțării speculative
- Problema investițiilor în exterior
- Problema convertibilității yuanului.
- Controlul companiilor IT&C
- Riscurile pieței imobiliare

Piețele americană și chineză rămân esențiale pentru economia globală. Creșterea diferențiată rămâne o caracteristică, însă viteza necesită considerații speciale. China a beneficiat multă vreme de rate de creștere de 10%, iar problemele economice ar putea afecta stabilitatea regimului (Morrison 2019). Continuarea creșterii, pentru SUA și capacitatea de a depăși „capcana economiilor mijlocii” pentru Beijing par a fi dependente și de continuarea progresului tehnologic, de care mă voi ocupa în continuare (Ke 2022).

Sistemul de cercetare și dezvoltare american a devenit mai pluralist, în ultimele decenii. După sfârșitul Războiului Rece, cerințele pieței au intrat în competiție cu cele de stat, guvernul federal a rămas în urmă, prin comparație, iar criza economică din 2007-2008 a redus investițiile publice, calculate în termeni absoluți și în valori constante, consecința fiind că domeniul este mai greu de orientat în mod centralizat, dar și mai inventiv (AAAS 2022; Darby, Sewall 2021). Piața este segmentată în Statele Unite, deoarece, în general, *startupurile* sunt entități mai inovatoare, prin comparație cu marile companii și autoritățile publice, datorită combinației dintre beneficii și riscuri și a modalității de finanțare prin bursă, în timp ce firmele de anvergură sunt interesate de produse relativ convenționale și, eventual, achiziționează micile companii dacă au nevoie de o tehnologie nouă. (Darby, Sewall 2021, 144). Dimpotrivă, în China, controlul politic s-a intensificat, odată cu planurile PCC și tendința de a subordona companiile din IT&C; partidul și-a propus atingerea unui stadiu competitiv și chiar superioritatea în ceea ce privește tehnologii avansate, ca robotizarea producției sau inteligența artificială, dintr-o perspectivă mercantilistă, ceea ce, în viziunea unor observatori, ar permite compensarea problemelor demografice, menționate anterior, sau chiar un salt al dezvoltării, dar ar și spori puterea militară (Cyrill 2018).

Datele despre cercetare au rămas la nivelul 2018, uneori 2019, dar unele caracteristici merită să fie amintite. Specialiștii UNESCO subliniază că finanțarea domeniului este foarte concentrată; Statele Unite continuă să dețină o poziție importantă, chiar dacă nu sunt situate pe primele locuri în termenii efortului și China a cheltuit masiv în ultimii ani, cu o sumă comparabilă cu bugetul apărării (UNESCO 2022). Societatea americană

investește circa 400 miliarde de dolari, dintre care două treimi provin din sectorul privat, iar restul se împarte între universități, stat și fundații și are la dispoziție un raport de 4 cercetători/1 milion de locuitori, pe când cea chineză, 346 de miliarde, dintre care companiile reprezintă tot circa două treimi, urmate de stat și universități (UNESCO 2022). Numărul patentelor americane crescut ușor, comparat cu 2011, cu un rol important al emigranților, iar cele chineze au ajuns de trei ori mai multe și dublul celor americane (WIPO 2022a; WIPO 2022b).

Interesul social și statal în cercetare și creșterea economică reprezintă, în consecință, sursele competiției științifice și tehnologice dintre Statele Unite și China. Trebuie subliniat, coordonarea public-privat în dezvoltarea tehnologică nu este un lucru nou și nu are neapărat valențe militare; Japonia a lansat modelul statului developmentalist, cu producția orientată spre export, în care guvernul (MITI) direcționa companiile și alegea domeniile de viitor, însă tot Japonia ilustrează și vulnerabilitățile acestuia, provenite din planificarea centralizată, anume ineficiențe, proiecte eșuate și predicții ratate (Branstetter, Nakamura 2003). Proiectul „Made in China 2025” a reprezentat una dintre sursele intensificării rivalității dintre Statele Unite și China, primele obiectând la spionajul tehnologic, încălcările dreptului de autor și privilegierea firmelor locale, iar inițiativele ulterioare au menținut scopurile centrale, renunțând la unele aspecte controversate (Cyrill 2018). Spre deosebire de competiția economică dintre SUA și Japonia, moderată de alianță dintre cei doi actori cea cu China implică și rivalitatea politico-militară, chiar cu un anumit risc de circularitate (Gilpin 2004; Zhang 2021).

Există multe incertitudini referitoare la direcțiile progresului tehnologic. Chiar și strict în termeni politico-militari, valoarea unora dintre noile tehnologii este exagerată, cum este cazul rachetelor hipersonice, în timp ce altele au trezit speranțe deseori dezamăgite (inteligența artificială, realitatea virtuală, mai nou, multiversul și blockchain). Există o contradicție fundamentală între speranța de a obține instrumente disruptive și ideea de planificare a progresului. Se poate însă discuta și despre încrederea exagerată în abilitatea autorităților publice de la Washington și Beijing, de a oferi serviciile promise, în condițiile surprizelor din ultimii ani.

Diferența dintre capitalismul liberal și cel de stat sare în ochi, când vorbim despre tehnologie. Chiar dacă ambele variante pot aplica politici mercantiliste, rămân deosebiri de anvergură/dimensiuni, grad de implicare al autorităților publice, nivel de centralizare și tip de coordonare. Se poate ca vulnerabilitatea Chinei în această competiție să o reprezinte tocmai planificarea centralizată și tendința de a crește controlul, tocmai pentru că inhibă inovația mai mult decât aranjamentul alternativ. În concluzie, direcțiile din ultimii ani, imprimate de liderul Xi Jinping, s-ar putea să limiteze dimensiunile tranziției de putere.

5.2.3. Sistemul politic, elitele și reprezentările sociale

Sistemul politic american a trecut prin cel mai mare șoc din ultimele decenii. Insurecția din 6 ianuarie 2021 a arătat că elementele fundamentale ale unei democrații pot fi contestate violent, chiar cu sprijin din partea liderilor, iar ordinea internațională liberală a fost pusă sub semnul întrebării chiar în centrul său. Împreună cu politicile ineficiente de combatere a pandemiei și retragerea controversată din Afganistan, asaltul împotriva Congresului a șocat și condus la un declin al reputației americane în exterior. Diviziunea elitelor și societății a continuat și s-a amplificat.

Administrația Biden a modificat unele atitudini și politici. Primul an al mandatului noului președinte american a fost dominat de problemele pandemiei și recuperării economice, în interior și de consolidarea alianțelor privity cu scepticism de predecesorul său. Numărul morților de COVID-19 a depășit 800.000 în 2021, chiar dacă rata vaccinării cu două doze a trecut de 63%, din rațiuni ce țin de controverse interne și optimismul exagerat al autorităților, potrivit BBC (BBC 2021). Economic, administrația Biden s-a bazat de investiții publice masive, pe termen scurt și lung, dar, în timp ce șomajul a scăzut, inflația a crescut, mai ales spre finalul anului; în contextul respectiv, popularitatea președintelui s-a diminuat la circa 42% (Levinson-King, Hills 2022)²³.

---

²³ Dintre acestea, s-au remarcat o inițiativă de 1900 miliarde în martie pentru combaterea pandemiei și stimularea economiei, un plan de investiții, dintre care doar prima parte a trecut de Congres, în valoare de 1200 miliarde dolari; și altul de achiziții publice a produselor americane, de circa 400 miliarde dolari; vezi Lobosco, Luhby, 2021; Trush 2021; Tankersley 2021; Amadeo, Kelly, Ernsberger, 2022.

Tabelul nr. 5.4: Controverse ale politicii externe americane recente
(Sursă: Mathews 2021, 10-11)

- Intervenția din Afganistan
- Intervenția din Irak
- Criza financiară din 2007-2008
- Intervenția în Libia
- Politica față de războiul civil din Siria
- Orientările externe ale administrației Trump
- Politica față de COVID-19

Diviziunile elitei americane au sporit, în ultimii ani. În ciuda unor așteptări, controlul exercitat de fostul președinte, Donald Trump, asupra Partidului Republican a continuat după 6 ianuarie 2021. Majoritatea de care se bucură democrația în Congres este limitată, îndeosebi în Senat și ne putem aștepta să observăm fluctuații ale atitudinilor în politica externă, în funcție de schimbările de funcții și de alegeri, în condițiile în care, după cum sugerează Mathews, rezumat în Tabelul nr. 5.4, nu doar că multe decizii din domeniu sunt controversate, ci și elemente interne au consecințe la nivel internațional. Este remarcabil că s-au menținut continuități în ceea ce privește orientarea față de China, considerată și de administrația Biden ca principalul rival și în ceea ce privește politica industrială și promisiunile de renaștere a producției și locurilor de muncă.

Polarizarea se resimte și la nivelul societății americane, nu doar la cel al elitelor. Insurecția din 6 ianuarie a reprezentat o combinație între criticile elitelor politice republicane la adresa procesului electoral și mobilizarea socială, în principal din partea unor grupuri radicale de dreapta. Potrivit Centrului Pew, Statele Unite se disting, între societățile dezvoltate, prin importanța pe care populația o acordă conflictelor provocate de afilierile politice și de identitățile comunitare (Silver, Fetterolf, Connaughton 2021). Această tendință se manifestă de decenii, însă confruntarea din 2021 și consolidarea facțiunilor ce i-a urmat ar putea marca intrarea într-o nouă etapă.

Sistemul politic din China pare stabil. Liderul Xi Jinping a promovat o mai mare centralizare și politizare, inclusiv prin accentuarea importanței ideologiei marxiste, fenomene explicate deseori prin idei contradictorii ca

manifestări ale totalitarismului și ca rezultate ale unor reforme eșuate (Mitter, Johnson 2021; Rosen 2021). Anul trecut, s-a observat și creșterea controlului elitelor politice asupra oamenilor de afaceri, prin marginalizarea miliardarului Jack Ma; reglementarea mai strictă a sectorului IT&C și limitarea accesului companiilor la finanțarea internă. PCC a aniversat un secol, ocazie cu care au fost accentuate mesajele naționaliste, dar și cele referitoare dezvoltarea economică; importanța forței militare; la rezultatele în combaterea pandemiei sau unitatea în jurul partidului; mai mulți observatori se așteaptă ca președintele să dobândească un mandat nelimitat în 2022 (Buckley, Bradsher 2021).

Cu toate acestea, unele clivaje sociale au rămas în atenția publicului. Persecuțiile din Xinjiang au continuat să atragă atenția opiniei publice, în special a celei occidentale; organizații ca Human Rights Watch au considerat că autoritățile de la Beijing sunt responsabile de crime împotriva umanității, în timp ce noua administrație americană și un tribunal informal au subliniat acuzațiile de genocid împotriva populației uigure și altor minorități, lansate la începutul anului trecut (HRW 2021; Wintour 2021; Boissoneault 2022). Este subliniată, printre altele, încarcerarea a peste un milion de oameni, sub pretextul combaterii terorismului; alături de avorturi și sterilizări forțate; îmbinarea de propagandă și coerciție cu scopul de zădărnici (HRW 2021, 2, 12-13, 25-27; Amnesty International 2021). Reprezentanții PCC au continuat și politica de centralizare autoritară în Hong Kong, limitând libertățile politice și de exprimare, aranjându-și astfel o majoritate favorabilă; așa cum argumentau criticii, controversata lege referitoare la securitate națională a fost utilizată împotriva adversarilor politici (Soo, Wu 2021; Maizland 2022a).

Cultura politică este importantă, deoarece explică felul în care elitele și societatea își reprezintă socialul. Conceptualizarea de-aici se bazează pe studiile efectuate în tradiția abordării sistemice a politicului, promovată de G. Almond și S. Verba (Almond, Verba 1996). Mă interesează orientarea față de politica externă; atitudinea față de rolul statului; atitudinea față de recursul la forță, în special în ceea ce privește decidenții și gradul de omogenitate, reflectând gradul de integrare

internă. Primele trei caracteristici pot oferi o modalitate de a surprinde nivelul de satisfacție, unul dintre cele două variabile fundamentale ale teoriei tranziției puterii.

Statele Unite sunt considerate drept actorul *statu-quo* prin excelență. Noua administrație este orientată spre centru-stânga, în termeni americani, însă există o continuitate cu predecesoarea, în ceea ce privește rivalitatea cu China și un anumit grad de protecționism, chiar dacă privește favorabil cooperarea cu aliații (Blinken, 2022). China este considerată principalul competitor în termeni ideologici și de putere, iar mijloacele diplomatice sunt considerate complementare celor militare (Blinken 2022). Echipa Biden a apreciază mai mult profesionalismul, în comparație cu loialitatea personală, marca președinției Trump (Tenpass 2022).

O altă trăsătură comună cu ultima guvernare republicană este scepticismul față de recursul la forță. În parte, un produs al intervențiilor controversate și îndelungate din Afganistan și Irak, în condițiile în care interesul pentru problemele interne, îndeosebi economia, este mai important decât pentru chestiunile referitoare la securitatea națională în sens restrâns (Carden 2018; Financial Times 2021; Pewb 2022). Dar atitudinea publicului american față de pierderi este mai subtilă decât pare și nu corespunde prejudecăților adversarilor săi; acesta poate fi favorabil intervențiilor externe, chiar și costisitoare, dacă succesul pare probabil, cauza este morală, iar amenințările sunt importante (Larson 1996; Dill, Schubinger 2021). Inițial, acțiunile militare în Irak au beneficiat de aprobare și încurajare; în cazul Afganistanului, opinia a devenit mai curând defavorabilă după executarea lui Osama Ben Laden (Harting, Doherty 2021).

În societatea americană, polarizării politice îi corespunde o diviziune socială și valorică. În general, radicalii ambelor orientări au crescut ca importanță, iar scepticismul față de elitele tradiționale a sporit, factori care contribuie la ideologizarea discursului și a practicilor politice americane, inclusiv cele externe (Pewa 2022). De exemplu, diferența dintre sprijinul NATO în rândul democraților și republicanilor este de peste 20% (Fagan, 2020); ambele facțiuni consideră că Statele

Unite au eșuat în Afganistan și că gestionarea situației de către administrația Biden a fost deficitară, însă prima susține majoritar că decizia de retragere a fost bună, iar cealaltă, că a reprezentat o eroare (circa 70% pentru fiecare) (Green, Doherty 2021).

Polarizarea și-a atins apogeul odată cu alegerile din 2020 și cu insurecția din 6 ianuarie 2021. Divergențele dintre decidenți și alegători, cele dintre dreapta-stânga sau pluralitatea socială a publicului reprezintă elemente importante ale acestui peisaj. După cum am văzut, există unele atitudini și orientări comune în chestiunile externe și de securitate națională, mai ales referitoare la competiția cu China, o caracteristică confirmată de studii specifice (Kertzer, Brooks și Brooks 2021). În consecință, este de așteptat ca polarizarea să influențeze stilul și nuanțele politicilor din acest domeniu și, mai ales, capacitatea de acțiune și mijloacele utilizate, dar să nu conducă la răsturnări majore.

De cealaltă parte, cultura politică din China a devenit mai ideologizată și mai naționalistă. Liderul Xi Jinping a legat inițiativele sale de modernizare și pe cele politico-militare de ideea reîntineririi și reîntoarcerii statului, după o lungă perioadă de umilință (Shambaugh 2020). Reprezentărilor sociale oficiale li se adaugă și un naționalism popular, dar este de discutat în ce măsură este vorba despre un fenomen independent, într-o țară cu cenzură masivă. Persistă ambiguitățile referitoare la orientarea Chinei, anume dacă este o putere revizionistă parțial conservatoare pragmatică; din câte se pare, este un contestatar regional, eventual și global, pe termen lung, dar care acceptă, într-o anumită măsură, regulile despre suveranitate și o anumită variantă de capitalism.

Polarizarea politică și socială va continua, alături de tendința de ideologizare. Statele Unite riscă să treacă prin noi momente de blocaj decizional, în condițiile în care se confruntă cu un cumul grav de probleme, de la o pandemie gestionată în mod criticabil, la chestiuni economico-sociale și divergențe doctrinare. Unele dintre acestea sunt normale pentru o democrație, dar există o limită a rivalităților dincolo de care acestea din urmă devin problematice. Cultura politică susține și nuanțează tendințele respective, însă continuitatea este, în continuare, mai importantă, în ceea ce privește scopurile politicii externe.

*
*   *

Factorii geografici au influențat contextul relațiilor sino-americe. Diferențele dintre tendințele pandemice între Occident și Asia de Est s-au nuanțat în 2021, odată cu producerea în masă de vaccinuri și de proliferarea noilor versiuni de SARS-CoV-2, chiar și în China, spre finalul anului. Configurația spațiului a impus o anumită formă rivalității dintre cei doi actori majori, în care insulele, peninsulele și căile de comunicație maritime sunt elemente importante, iar distanța dintre teritoriile principale contribuie la menținerea stabilității. Perioada respectivă ne-a amintit însă că, în ciuda rivalităților și a conflictelor, trăim într-o lume globalizată, în care lanțurile de producție au fost supuse unor presiuni intense, care au condus la întârziere și probleme de fabricare sau de livrare; dintre acestea, concentrarea fabricării de microprocesoare în Taiwan a atras în continuare atenția specialiștilor.

Fenomenele demografice au devenit îngrijorătoare. Circa un milion de americani au murit de COVID-19, într-unul dintre cele mai tragice momente ale istoriei acestei societăți, la data redactării acestui capitol, în ciuda speranțelor noii administrații de la Washington și a producției rapide de vaccinuri. În China, numărul de cazuri a fost mai redus, însă varianta Omicron s-a conturat ca o amenințare serioasă în ultima parte a lui 2021. Ambele societăți se confruntă cu spectrul stagnerii demografice, însă problema este mai serioasă pentru Beijing, în timp ce Statele Unite beneficiază și de avantajul migrației, câtă vreme nu aplică politici foarte restrictive.

Economia mondială a depins de evoluțiile americane și chineze, chiar și în condițiile pandemiei. În Statele Unite, au ieșit în evidență politicile de sprijin și de investiții publice, iar în China, tendința de creștere a controlului PCC asupra companiilor, cele două fenomene subliniind procesul de creștere a influenței statului față de piață. Recuperarea economică a fost inegală în interiorul și între societăți, sectoarele legate de producția de bunuri sau informatizate fiind avantajate. Perspectivele pe termen mediu au devenit mai pesimiste, în condițiile în

care 2021 a fost afectat de probleme ca dificultățile de aprovizionare globale, creșterea prețurilor la hidrocarburi și a inflației.

Cercetarea și ingineria continuă să reprezinte un aspect important al rivalității sino-americe. Cei doi actori se situează în topul cheltuielilor în termeni absoluți, dar nu și din perspectiva eforturilor relative; așa cum subliniază specialiștii UNESCO, alocarea de resurse rămâne foarte concentrată, la nivel internațional. Persistă diferențele dintre modelul liberal din Statele Unite și cel etatist al Chinei, iar, după standarde istorice, primul este mai avantajat. Viitorul competiției s-ar putea să depindă și de succesele realizate de cercetare în domenii ca IT&C sau biologie, dar trebuie evidențiat că, în mod esențial, descoperirile științifice majore nu se pot anticipa, după un argument celebru al lui Popper (Popper 1996)²⁴.

Credibilitatea sistemului politic american a fost pusă sub semnul întrebării în cursul insurecției din 6 ianuarie 2021. Combinația dintre tendințele mai vechi de polarizare, interpretările rivale ale politicilor necesare pentru combaterea pandemiei și contestarea rezultatelor alegerilor de către fostul președinte, Donald Trump, au avut o contribuție la inițierea acestor activități. Republicanii au rămas sub influența respectivului lider, majoritatea democratică din Congres este fragilă și o revenire nu este imposibilă. De cealaltă parte, Republica Populară Chineză (RPC) a proiectat o imagine de unitate și conducere eficientă, dar au continuat represiunile din Hong Kong și Xinjiang, ultimele fiind deseori considerate ca o formă modernă de genocid.

Cu toate diviziunile, există un acord minimal referitor la relațiile cu China. Aceasta este privită ca un rival, cu o ideologie ostilă ordinii americane și care ridică probleme politice, economice, tehnologice și, din ce în ce mai mult, militare. Statele Unite se definesc ca o putere *statu-quo*, confruntată cu un contestatar revizionist. De cealaltă parte, liderii chinezi oscilează între mesaje naționaliste sau socialiste dure despre întinerirea RPC și un pragmatism al dezvoltării economice.

---

²⁴ Dacă am putea anticipa descoperirile științifice, înseamnă că deja le-am cunoaște și ar rezulta un paradox; aici anticiparea este înțeleasă ca un demers rațional, academic și caracterizat printr-o anumită precizie.

5.3. Dimensiunea evenimentială

În secțiunile anterioare, am studiat schimbările relațiilor de putere, ale reprezentărilor despre securitate și principalii factori explicativi. Aici vor fi abordate unele consecințe: relațiile politice generale dintre SUA și China; chestiunea Taiwanului; Marea Chinei de Sud; modernizarea militară a Beijingului sau divergențele despre pandemie și comerț. Am adăugat și o investigație a legăturilor dintre RPC și Federația Rusă, devenite mai proeminente odată cu conflictul din Ucraina. Cheia de interpretare o reprezintă tot teoria tranziției de putere.

În 2021, a continuat rivalitatea complexă dintre SUA și China. În privința acestui subiect, există poziții comune în rândul elitei americane, deși rămân diferențe în ceea ce privește mijloacele, după cum am văzut mai sus. Oficialii de la Washington consideră Beijingul un competitor strategic, o provocare la adresa valorilor democratice și a ordinii bazate pe reguli și un concurent economic important, potrivit declarațiilor repetate ale președintelui Joe Biden, secretarului de stat, Antony Blinken, sau a secretarului Apărării, Lloyd J. Austin (Zengerle 2021; Blinken 2021; CRS 2022, 112-113). Politicile Statele Unite au combinat mijloacele diplomatice, cele economice externe și interne și pe cele militare.

S-a observat o prioritate mai mare acordată aliaților și partenerilor regionali. În septembrie, au fost consolidate relațiile cu Australia și Marea Britanie, prin lansarea AUKUS și controversa legată de achiziția de submarine cu propulsie nucleară (Biden 2021; France 24 2021). La Washington, a avut loc un summit al membrilor Quad (SUA, Japonia, India și Australia) în care liderii s-au declarat în favoarea „unei regiuni Indo-Pacific lipsite de coerciție”, s-a decis sprijinirea inițiativei de investiții în infrastructură a G7, Build Back a Better World (BBW) (Choudhury 2021; White House 2021a), iar NATO a considerat China drept „o provocare sistemică” (CFR 2022). Atât reprezentanții Statelor Unite, cât și cei ai Chinei au întreprins demersuri diplomatice în statele din regiunea Asiei de Sud-Est, care îmbină relațiile cu ambele părți (Jennings 2021).

Au avut loc și o serie de discuții bilaterale. O reuniune virtuală la nivel înalt a avut loc în luna noiembrie, în cursul căreia, potrivit președintelui Joe Biden, au fost stabilite unele repere pentru coexistența

pașnică (White House 2021 b). Ca și în cursul altor discuții purtate în același an, au ieșit în evidență divergențele de valori, despre represiunea din Xinjiang, considerată de Statele Unite drept genocid, politica de mână forte din Hong Kong, situația din Taiwan și chestiunile economice (Mousavizadeh 2021; Reuters *et al* 2021; White House 2021 b). Pare să se fi conturat o înțelegere referitoare la importanța combaterii schimbărilor climatice (Mousavizadeh 2021; White House 2021 b; China Briefing 2022).

5.3.1. Evoluțiile politico-militare esențiale din 2021

RPC a continuat și intensificat demonstrațiile militare în zona Taiwanului. Este vorba despre incursiuni aeriene în apropierea teritoriului insulei care să transmită (*signaling*) un mesaj diplomatic de hotărâre referitor la politica și motivația de a menține politica „unei unice Chine” și despre exerciții, inclusiv (Blanchard 2021). SUA și Taiwan au efectuat, la rândul lor, exerciții, iar Pentagonul a deplasat grupuri de portavioane în regiune, inclusiv în Marea Chinei de Sud, practică deja ritualică (RFA 2021). Frecvența și anvergura incursiunilor aeriene ale regimului de la Beijing au crescut în ultimii doi-trei ani, cu circa 500 de aparate în intervalul septembrie 2020-decembrie 2021 potrivit *France Press* (AFP, AFP 2021) și s-au manifestat îngrijorări despre creșterea riscului unei invazii a RPC împotriva Taiwanului, în următorii ani, sau despre suprapunerea dintre acestea și manevrele rusești din jurul Ucrainei (Gallagher 2022; Reuters 2021a).

Contextul politic s-a modificat recent. Represiunea din Hong Kong a pus sub semnul întrebării ideea de „o țară, două sisteme”, care părea să ofere un ghid pentru soluționarea divergențelor dintre cele două părți, iar taiwanezii au devenit mai neîncrezători în autoritățile de la Beijing (Chen, Wu, Yeh 2020). Esențială aici a fost atitudinea Statelor Unite, administrația Biden subliniind, în termeni chiar mai duri decât cei ai predecesoarei, importanța apărării insulei (Brunnstrom 2021; Brunnstrom și Martina 2021; Hunnicutt 2021; Sanger 2021). Oficialii de la Washington au nuanțat, subliniind că politica tradițională a ambiguității strategice rămâne încă valabilă; aceasta consta în oferirea

de asistență militară Taipeiului, fără a garanta intervenția în cazul unui război (Brunnstrom 2021; Brunnstrom și Martina 2021; Hunnicutt 2021; Sanger 2021).

Cu toate acestea, datele fundamentale nu s-au schimbat atât de mult. Autoritățile de la Beijing sunt interesate de Taiwan, însă o invazie reprezintă un demers riscant și dificil, în timp ce Statele Unite rămân preocupate de descurajarea Beijingului și de limitarea secesionismului în Taipei. Mai mult, războiul din Ucraina a arătat că operațiile ofensive sunt dificile și costisitoare și că Occidentul poate reacționa unit și rapid, îndeosebi atunci când este vorba despre sancțiunile economice și tăierea accesului la economia mondială, o mai veche temere a liderilor RPC (Abrams 2022). Chestiunea Taiwanului rămâne o importantă dispută care poate conduce la un război de anvergură, însă ambele părți sunt conștiente de mize, iar ideea unei ferestre de oportunitate militare a fost compromisă în Europa de Est.

Disputele din regiunea Mării Chinei de Sud rămân de actualitate, dar de joasă intensitate. În luna noiembrie, un incident a opus China și Filipine, referitoare la o navă „blocată intenționat” și Beijingul a restricționat accesul, incident survenit după alte disensiuni (Jennings 2021; Reuters 2021b), iar în timpul verii, navele sale s-au intersectat cu o platformă indoneziană, operând în propria Zonă Economică Exclusivă (ZEE) și cu un portavion american, eveniment dezamorsat diplomatic (Allard, Lamb, Da Costa 2021; RFA 2021). Autoritățile RPC au continuat să amplaseze sisteme de armament în spațiile disputate din Marea Chinei de Sud, inclusiv aviație de supraveghere și elicoptere de transport (CRS 2022, 14). China a modificat legislația marină internă, în sensul în care ar putea extinde măsurile de monitorizare și control al traficului în Marea Chinei de Sud (CRS 2022, 12-13).

SUA au condamnat activitățile Chinei în regiune. Noul secretar de stat, Antony Blinken, a subliniat că Statele Unite își vor respecta obligațiile de alianță față de Filipine și a accentuat continuitatea politicii cu cele urmate de administrațiile precedente, în vara lui 2021 (CRS 2022, 23). Vicepreședintele SUA, Kamala Harris, a întreprins o vizită în regiune, Casa Albă urmărind să intensifice legăturile cu Vietnam,

Filipine, Taiwan sau Japonia, printre alte părți interesate; statele europene au condamnat politica RPC, iar Germania și India au expediat forțe navale în Marea Chinei de Sud (Reuters 2021c; Brunnstorm, Martina 2021b; Pearson, Bose 2021; Miglani 2021). Washingtonul consideră problematice scopurile și metodele Beijingului (DoS 2022).

Activitățile militare principale se referă la patrule demonstrative și exerciții. Atât Statele Unite, cât și China au efectuat activități de instrucție în regiune, cu forțe navale și participarea aliaților, grupurile de portavioane atrăgând atenția specialiștilor și opiniei publice (Ledon 2021; RFA 2021; Xuanzun 2021; Chan 2022). Operațiunile de patrulare, întreprinse de marina americană în spațiile contestate, în care nu sunt respectate regulile internaționale, au vizat 26 de actori internaționali și 37 de activități, inclusiv patru ale RPC în Marea Chinei de Sud și una în Marea Chinei de Est, între perioada octombrie 2020-toamna 2021, în comparație cu cel puțin 28 de revendicări considerate nelegitime în anul fiscal anterior (DoD 2020; DoD 2021, CRS 2022, 35); potrivit CRS, 6 patrulare navale au fost desfășurate în MCS (CRS 2022, 41). Au fost adoptate și sancțiuni minimale (CRS 2022).

Marea Chinei de Sud este o miză importantă. Este cea mai circulată rută comercială a lumii și oferă RPC aprovizionarea cu hidrocarburi din Orientul Mijlociu și propriile resurse, de unde și revendicările rivale, nu doar din partea Chinei, ci și a principalelor state riverane. Ca și în ultimul deceniu, expansiunea Chinei rămâne graduală, Beijingul urmărind o politică a faptului îndeplinit (CRS 2022). Confruntările recente din zona Insulei Șerpilor, unde forțele ocupante rusești au fost obligate să părăsească obiectivul, ridică semne de întrebare asupra viabilității politicilor de amplasare a unităților pe stânci, fiind vulnerabile în fața unor lovituri dinspre spații terestre.

Proiectele PCC de dezvoltare tehnologică a forțelor armate au reprezentat una dintre sursele intensificării rivalității sino-americane. Celebrul discurs al fostului vicepreședinte american, Mike Pence din 2018, acuza Beijingul că, prin mijloace incorecte, și-a format o „bază industrială în detrimentul Americii”; a profitat de deficitul comercial rezultat și că dorește să domine tehnologiile viitorului (Pence 2018).

Administrația Biden a continuat, în esență, aceeași orientare politică, promovând, mai eficient, investiții interne și relații mai strânse cu aliații, pe lângă politicile coercitive ale predecesorilor. Congresul american a adoptat o alocare bugetară mai mare decât cea solicitată, tocmai din cauza rivalității cu Beijingul, după cum am văzut în prima secțiune.

Planurile Chinei sunt destul de complexe. Ele includ măsuri de recuperare a întârzierii față de statele dezvoltate și un alt „Salt înainte”, sperând să domine instrumentele unei noi „revoluții industriale”, cu date cheie 2035 și 2049, poate puțin devansate (Bitzinger, Raska 2022). Una dintre procedurile care a atras atenția este „fuziunea civil-militară”, prin care tehnologiile civile sunt folosite de forțele armate, iar statul direcționează cercetare, printr-o diversitate de comitete (Bitzinger, Raska 2022). Scandalul Huawei a indicat unul dintre punctele vulnerabile ale acestui tip de strategie, iar dependența excesivă de planificarea centralizată și de obiective geopolitice s-ar putea să limiteze inovația.

Cu toate acestea, cea mai importantă schimbare din ultima perioadă a fost expansiunea masivă a arsenalului nuclear. Un raport al Pentagonului din toamna trecută susținea că RPC poate ajunge la un arsenal de 700 de focoase până în 2027 și chiar peste 1000 la sfârșitul decadei până în 2030, ceea ce ar putea conduce la o „tripolaritate strategică”, alături de SUA și Federația Rusă (DoD 2021b, 90-92). Experții independenți au considerat că are loc o dezvoltare masivă a arsenalului RPC, chiar dacă estimările oficialilor americani se vor dovedi inexacte (Kristensen, Korda 2021, 326). Aceste evoluții contribuie la argumentul că RPC are ambiții de putere globală, pe termen lung și că, după 2030, este de așteptat o intensificare a rivalității dintre cei doi actori majori (DoD 2021b, 92).

5.3.2. Divergențe despre pandemie și comerț

Disputele despre originea COVID-19 au continuat. Noua administrație de la Washington a reluat legăturile oficiale cu Organizația Mondială a Sănătății, întorcându-se în rândul membrilor (Foong 2021). Joseph Biden a menținut semnele de întrebare referitoare la informațiile deținute și deciziile PCC din toamna-iarna lui 2019, semne de întrebare ridicate de predecesorul său și care au avut și nuanțe electorale (Foong

2021). Investigațiile internaționale nu au condus momentan la niciun rezultat concret și este improbabil ca problema originii virusului să fie lămurită prea curând, comparând cu experiența istorică (Quammen 2013).

O altă divergență s-a referit la politicile optime. China a aplicat o strategie dură de combatere a răspândirii SARS-CoV-2, cuprinzând monitorizare electronică, testare rapidă în masă și carantinare promptă (Ding, Zhang 2022). Decidenții de la Beijing s-au folosit de ocazie pentru a proclama beneficiile sistemului său politic și de-al contrasta cu Vestul, în principal cu SUA, grav afectate de pandemie (Foong 2021). Spre finalul lui 2021, noi irupții ale virusului au arătat limitele acestor ideologizări (Foong 2021).

Al treilea element s-a referit la vaccinare. Statele occidentale au mizat enorm pe cercetarea și producerea noilor vaccinuri, inclusiv cele care au reacționat în mod criticabil la început, ca Statele Unite, Marea Britanie și Israel (Ho 2021). China și-a dezvoltat propria variantă și contrastul dintre cele două a constituit un element mediatizat în cursul lui 2021 (Ho 2021). Principala consecință internațională a fost apariția unei diviziuni între statele dezvoltate, producătoare ale celor mai căutate vaccinuri; cele sărace, care aveau nevoie de acces și Beijing sau Moscova, undeva între ele (Lee 2021; De Bengy, Tagmatarchi 2022; Balfour, Bomassi, Martinelli 2022).

În linii mari, pandemia a contribuit la intensificarea rivalității sino-americe și în 2021. Ca și în alte domenii, administrația Biden a urmat o abordare mai diplomatică decât cea a lui Donald Trump, însă a reflectat largul acord al elitei. Fracturile din interiorul și dintre societăți, evidențiate de răspândirea noului coronavirus vor continua probabil să afecteze relațiile internaționale. În același timp, rămâne adevărat, ca și anii trecuți, că a avut loc și o esențială cooperare între specialiști, state și actorii transnaționali, căreia îi datorăm, printre altele, vaccinurile.

Tendențele economice menționate în secțiunea anterioară au influențat și comerțul internațional. Acesta a reprezentat un element important al rivalității sino-americe: în ciuda faptului că avem de-a face cu cea mai importantă relație bilaterală de schimb, acuzații de trișare, subevaluare a monedei sau transferuri forțate de tehnologie au condus la

sanctiuni reciproce, finalizate cu un acord parțial în 2020. Potrivit specialiștilor OECD, șocul produs de pandemie a condus la o cădere abruptă, însă politicile au permis o recuperare rapidă, dar inegală (Arriola, Kowalski, Tongeren 2022). Ca și economia în general, revenirea în formă de K a însemnat că bunurile și achizițiile digitale au beneficiat mai mult decât turismul și alte servicii clasice; procesul s-a amplificat, conducând la lipsuri în cadrul lanțurilor de aprovizionare globală (Arriola, Kowalski, Tongeren 2022).

Deficitul comercial american a continuat să crească. Atât raportat față de 2019, cât și față de 2020, exporturile americane în China au sporit de la 100 și 121 de miliarde, la circa 151 miliarde în 2021, în timp ce importurile au sărit de la 449 și 432 miliarde, la circa 504 miliarde dolari (US Census Bureau 2022c). De aici, a rezultat un deficit de 353 miliarde în 2021, în comparație cu 308 miliarde în 2020 și 342 miliarde în 2019 (US Census Bureau 2022c). Aceste tendințe s-au manifestat în ciuda faptului că tarifele introduse în timpul administrației Trump sunt încă în vigoare (circa 20%, acoperind cam 60% din comerț, dar cu o valoare de 350 miliarde dolari pentru exporturile chineze și de aproximativ 90 de miliarde pentru cele americane), iar acordul comercial nu a condus la achizițiile de bunuri în valoare de 200 miliarde de dolari de către partea chineză (Bown 2022).

Tabelul nr. 5.5.: Tacticile noului protecționism R. Gilpin
(Sursă: Gilpin, 1999, 252)

● Controlul accesului la piață   ● Subvenții   ● Cercetare și dezvoltare în parteneriat public-privat

Așa cum era de așteptat, războiul tarifar nu a funcționat. Tendințele deficitului au fost doar încetinite pe termen mediu și, la primul șoc, au revenit la modelele istorice, ceea ce înseamnă că politica de comerț americană a devenit confuză. Cele două părți rămân esențiale pentru economia mondială, în perioade normale, dar și referitor la recuperarea și

relansarea din timpul pandemiei. În 2020, după ultimele date disponibile, importurile de bunuri ale SUA reprezentau 16% din valoarea globală, iar China 14%, iar exporturile de marfă, 10%, față de aproape 18% (OMC 2021, 59); pentru importurile de servicii, s-au înregistrat proporții de 11%, pentru SUA și de 10% pentru China și pentru exporturi, de 17% pentru SUA și de 7% pentru China (OMC 2021, 61).

Protecționismul s-a mai atenuat. Noua administrație de la Washington s-a orientat, în termenii lui Robert Gilpin, spre un protecționism benefic, care promovează producția internă, mai curând decât unul competitiv (Gilpin 1999; Bade, Blatchford 2021), vezi și tabelul 5.5). De exemplu, tarifele impuse UE pentru oțel și aluminiu au fost abandonate, cu anumite condiții legate de volumul comerțului (Bown 2021b). De cealaltă parte, nici China nu este un monolit; după Yeling Tan, limitele capitalismului de stat constau în autonomia economică a autorităților locale, sau în tensiunile dintre controlul central și stimulentele de piață (Tan 2001, 99-100).

5.3.3 Relațiile sino-ruse

Dimensiunea politică a devenit din ce în ce mai importantă. Scepticismul față de Vest, naționalismul și autoritarismul au motivat dezvoltarea și intensificarea cooperării, pornind de la soluționarea principalelor diferende, până la un parteneriat strategic apropiat (Feng, Kugler 2015; Voskressenski 2020). Aici sunt avute în vedere vizite bilaterale, reuniuni multilaterale, cum sunt cele ale grupului de la Shanghai sau BRICS, declarații politice comune, exerciții militare comune sau comerțul cu armamente, Rusia reprezentând 66% din importurile RPC de armament în 2020, potrivit SIPRI (Voskressenski 2020; CSSIS 2021; Maizland 2022b). Liderii celor două state au realizat două summituri virtuale în 2021, ocazie cu care tratatul de prietenie și cooperare a fost extins; documentul sublinia ideile de suveranitate în sens clasic; multipolaritate; diversitate a regimurilor politice interne și interzicea sprijinirea unui terț pentru acțiuni ostile (Xinhua 2021; Voskressenski 2020; Reuters 2021d); de asemenea, Vladimir Putin a

vizitat China în timpul Olimpiadei de Iarnă, cu puțin timp înainte de declanșarea războiului din Ucraina (Maizland 2022).

Relațiile economice au crescut, îndeosebi comerțul cu resurse. Una dintre temerile Chinei se referea la securitatea liniilor de comunicații, o explicație parțială a tensiunilor din Marea de Chinei de Sud, iar Federația Rusă a reprezentat o alternativă și o posibilitate de diversificare a furnizorilor, reducând dependența RPC față de Orientul Mijlociu; în 2021, schimburile bilaterale crescând cu aproape 40% (Devonshire-Ellis 2022). În contextul războiului din Ucraina, o întrebare legitimă este dacă Beijingul poate și dorește să compenseze pierderea de către Federația Rusă nu doar a unei piețe de export esențiale, ci și a uneia dintre sursele primare de tehnologie industrială sau pentru producția de petrol și gaze (Aris 2021). Până una-alta, Beijingul nu poate absorbi însă tot excedentul de hidrocarburi al Moscovei, din motive ce țin de infrastructură și cerere (importuri de 16,5 miliarde bcm față de aproape 200 miliarde bcm în cazul statelor europene în 2021) și nu este clar cum va gestiona aspectele de finanțare sau transfer tehnologic, ceea ce face ca regimul Putin să rămână dependent de accesul la piețele și tehnologia occidentală, măcar pe termen scurt și mediu (Devonshire-Ellis 2022).

Din perspectiva teoriei tranziției puterii, se poate înțelege contextul global al agresiunii Rusiei în Ucraina, pe baza ideilor referitoare la teza ierarhiei instabile de putere și la politicile de coaliție în timp de tranziție. Prima idee explică de ce, în condițiile tendinței spre paritatea capabilităților între puterea dominantă și un potențial contestatar, crește riscul declanșării unor conflicte secundare (Organski, Kugler 1980, 19-28), motiv pentru care, în prima secțiune, am inclus o investigație specială dedicată indicatorilor militari, comparând Statele Unite și China. Cum ordinea internațională și valorilor care o definesc devin problematice, terții (Rusia în acest caz) pot profita de ocazie pentru a-și impune interesele prin forță, în ciuda intereselor hegemonului aflat în declin relativ, fie pentru că acesta din urmă ar fi distrat din regiunile periferice, fie pentru că s-ar forma coaliții rivale. Cercetarea ne-a arătat că, într-adevăr, există o tranziție de putere, Statele Unite trecând de la un avantaj militar față de RPC de 68% în 1990,

la 55% în 2020, însă avem de-a face cu un fenomen lent; spus altfel, riscul dezordinii a crescut semnificativ, gradual, și este probabil să se manifeste în ritmuri inegale și în funcție de regiuni.

Tabelul nr. 5.7: Războiul din Ucraina: teoriile echilibrului și tranziției puterii
(Surse: Feng, Kugler 2015; Chotiner, Mearsheimer 2022)

Teoria echilibrului de putere	Teoria tranziției de putere
Cauza: extinderea NATO și dilema securității	Cauze: nemulțumirea și ambițiile Rusiei, ascensiunea Chinei și politica de coalizare la paritate
Valorile nu contează	Valorile contează
Ucraina ca stat tampon = pace	Ucraina ca stat tampon = conflict
Soluția: offshore balancing	Soluția: un acord minimal cu China

În al doilea rând, teoria tranziției de putere consideră că ascensiunea Chinei ar putea relansa politica tipică de coalitie (Feng, Kugler 2015). Dacă, în timpul preponderenței, alianțele sunt forme de menținere a ordinii și implică un anumit grad de pasare a responsabilității, în perioadele de paritate sunt determinante, pentru că decid rezultatul confruntării (Organski, Kugler 1980). Sistemul internațional poate fi împărțit în viitor între o grupare condusă de fostul hegemon și o alta configurată în jurul puterii contestatate, potrivit orientării favorabile sau nu *statu-quo*-ului împărtășită în rândul elitelor²⁵. Diferența față de teoriile echilibrului puterii este că avem un proces conflictual și instabil; Feng și Kugler consideră că politica Rusiei în Ucraina este o componentă a acestora și că poate consolida tendința de divizare politico-militară (polarizare) la nivel global; mai multe detalii, în Tabelul nr. 5.7.

Situația nu este clară, cum multe depind de atitudinea elitelor de la Beijing. China pare mai interesată, din punct de vedere politico-militar, de

²⁵ Explicația se aseamănă cu teoria balanței intereselor, elaborată de Randall Schweller, cu excepția rolului special acordat hegemonului.

evenimentele din regiunea Asiei de Est. După unii autori, elitele ezită între sprijinul politic acordat Rusiei, ideologia naționalistă care promovează integritatea teritorială și importanța dezvoltării economice, care necesită relații acceptabile cu Occidentul (Cadell, Nakashima 2022). În funcție de interesele decidenților chinezi și de climatul relațiilor sino-americane, inclusiv de evoluția situației din Taiwan, putem asista la: coagularea unei coaliții mai strânse între Beijing și Moscova, prin care ultima să compenseze consecințele sancțiunilor occidentale; la o neutralitate relativă a RPC sau chiar la o distanțare majoră față de Federația Rusă; primele alternative par mai probabile, în special cea de-a doua.

Concluzii

Multe contraste au fost observate în perioada abordată. Anul trecut a fost marcat de speranțe adeseori înșelate de a depăși pandemia, de interacțiuni dintre știință și prejudecăți și s-a terminat cu temeri referitoare la război în Europa de Est. Vaccinurile au fost produse rapid, economia mondială a rezistat și părea că, în unele regiuni, cel puțin, o anume stabilitate a fost păstrată. 2021 este un interval greu de rezumat într-o singură formulă.

Capitolul de față a tratat tema relațiilor sino-americane. Gradual, în ultimele decenii, acestea s-au constituit într-unul dintre elementele cele mai importante ale politicii și economiei internaționale, cu ramificații în multe domenii, dintre care cel științific nu este deloc de neglijat. Odată cu declanșarea pandemiei de COVID-19, aceste caracteristici au interacționat strâns, cu consecințe deseori dificil de anticipat. Conceptual, schimbările distribuției de putere la nivel regional și global reprezintă una dintre principalele teme de cercetare ale studiilor sociale, una care încă nu a fost lămurită în mod satisfăcător.

Neliniști persistă în ceea ce privește efectele. De la Tucidide până la Graham Allison mai recent, creșterea și prăbușirea actorilor majori a fost considerată una dintre cauzele războaielor de anvergură. Academic, se consideră că avem de-a face cu o influență probabilistă, destul de laxă și insuficient determinată, însă preocupările rămân. Am optat pentru o teorie

tranziției puterii, într-o interpretare metaforică, în care gradul de conflict este fenomenul de interpretat, iar capacitățile (puterea ca resurse) și ideile elitelor, factori cauzali.

Pe măsură ce distanța dintre SUA și China se micșorează, iar decidenții devin mai preocupați de probleme de securitate și diferențele valorice, relațiile dintre cei doi actori ajung mai reci, conflictuale și mai dificil de gestionat. Aceste tendințe au fost investigate în prima secțiune, unde raportul dintre VNB a ajuns la 70%, tinzând lent spre paritate, în timp ce noua administrație de la Washington a adoptat o politică similară celei predecesoare, în ciuda diferențelor de idei, personalități, stil politic și electorat. Studiul de caz teoretic a indicat, astfel, că teoria tranziției puterii oferă o cheie importantă pentru a înțelege subiectul. În același timp, investigațiile au indicat o serie de limitări și neclarități, cum ar fi tendința de a supraestima procesele contemporane, riscând un anumit determinism.

Totuși, sunt și surse de stabilitate. Statele Unite rămân puterea dominantă, în termeni generali, dar și folosind indicatori militari, îndeosebi în ceea ce privește conflictele convenționale. Descurajarea exercită o anumită influență, iar în anumite zone tematice, există un grad de acord. Inversarea raporturilor de putere nu reprezintă un destin, ci una dintre posibilele consecințe ale unei realități complexe, unele dintre aspectele căreia au fost tratate în capitolul de față.

BIBLIOGRAFIE:

AAAS. 2022. "Historical Trends in Federal R&D". Accesat la 16 mai 2022. <https://www.aaas.org/programs/r-d-budget-and-policy/historical-trends-federal-rd>.

Abrams, Elliott. 2022. "The Ukraine War, China, and Taiwan". *Council on Foreign Relations*. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.cfr.org/blog/ukraine-war-china-and-taiwan>.

AFP. 2021. "China's Taiwan jet incursions at second-highest level in November". 1 decembrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. China's Taiwan jet incursions at second-highest level in November (france24.com).

Allard, Tom, Lamb, Kate, Da Costa, Augustinus. 2021. "China protested Indonesian drilling, military exercises". *Reuters*. 1 decembrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/exclusive-china-protested-indonesian-drilling-military-exercises-2021-12-01/>.

Allison, Graham. 2017. *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?*. Boston: Houghton Mifflin Harcourt.

Almond, Gabriel A., Verba Sydney. 1996. *Cultura civică*. București: Editura DU Style.

Amadeo, Kimberly, Kelly, Robert C., Ernsberger, Emily. 2022. "What Are President Biden's Economic Plans and Policies?". *The New York Times*. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.thebalance.com/what-are-biden-s-economic-policies-5071356#citation-51>.

Amnesty International. 2021. "Like we were enemies in a war. China's mass internment, torture and persecution of Muslims in Xinjiang". Accesat la 16 mai 2022. <https://www.amnesty.org/en/documents/asa17/4137/2021/en/>.

Aris, Ben. 2021. "Russia's soft underbelly: precision machine tools". *Intellinews*. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.intellinews.com/long-read-russia-s-sanctions-soft-underbelly-precision-machine-tools-213024/>.

Arriola, Christine, Kowalski, Przemyslaw, Tongeren, Frank van. 2022. "International trade during the COVID-19 pandemic: Big shifts and uncertainty". OECD. Accesat 16 mai 2022. <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/international-trade-during-the-covid-19-pandemic-big-shifts-and-uncertainty-d1131663/#biblio-d1e552>.

Bade, Gavin, Blatchford, Andy. 2021. "Biden's made-in-America push raises tensions at meeting with Canada, Mexico". *Politico*. Accesat la 16 mai 2020. <https://www.politico.com/news/2021/11/18/joe-biden-made-in-america-tensions-canada-mexico-522868>.

Balfour, Rosa, Bomassi, Lizza, Martinelli, Marta. 2022. "Coronavirus and the Widening Global North-South Gap". *Carnegie Europe*. Accesat la 16 mai 2022. <https://carnegieeurope.eu/2022/04/25/coronavirus-and-widening-global-north-south-gap-pub-86891>.

BBC. 2021. "COVID-19: US surpasses 800,000 pandemic deaths". Accesat la 16 mai 2022. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-59645307>.

Bengy Puyvallee, Antoine de, Tagmatarchi Storeng, Katerini. 2022. "COVAX, vaccine donations and the politics of global vaccine inequity". *Globalization and Health*. 18.

Biden, Joe. 2021. În "Remarks by President Biden, Prime Minister Morrison of Australia, and Prime Minister Johnson of the United Kingdom Announcing the Creation of AUKUS". 15 septembrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/09/15/remarks-by-president-biden-prime-minister-morrison-of-australia-and-prime-minister-johnson-of-the-united-kingdom-announcing-the-creation-of-aukus/>.

Bitzinger, Richard A., Raska, Michael. 2022. "Chinese and Russian Military Modernization and the Fourth Industrial Revolution". În Kirchberger, Sarah, Sinjen, Svenja, Wormer, Nils. 2022. *Russia-China Relations. Emerging Alliance or Eternal Rivals*. Springer. Pp: 118-126.

Blanchard, Ben. 2021. "Taiwan won't start a war with China, defence minister says". *Reuters*. 14 octombrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.reuters.com/world/china/taiwan-defence-minister-says-china-will-have-ability-mount-full-scale-invasion-2021-10-06/>.

Blinken, Antony. 2021. "A Foreign Policy for the American People". *US Department of State*. 3 martie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.state.gov/a-foreign-policy-for-the-american-people/>.

Blinken, Antony. 2022. "The Administration's Approach to the People's Republic of China". 26 mai 2022. Accesat la 2 iunie 2022. <https://www.state.gov/the-administrations-approach-to-the-peoples-republic-of-china/>.

Boissoneault, Lorraine. 2022. "Is China Committing Genocide Against the Uyghurs?". *Smithsonian Magazine*. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.smithsonianmag.com/history/is-china-committing-genocide-against-the-uyghurs-180979490/>.

Bown, Chad P. 2022. "Biden and Europe remove Trump's steel and aluminium tariffs, but it's not free trade". Accesat la 16 mai 2022. <https://www.piie.com/blogs/trade-and-investment-policy-watch/biden-and-europe-remove-trumps-steel-and-aluminum-tariffs>.

Bown, Chad P. 2022. "US-China Trade War Tariffs: An Up-to-Date Chart". Accesat la 16 mai 2022. *US-China Trade War Tariffs: An Up-to-Date Chart | PIIE*.

Branstetter, Lee G., Nakamura, Yoshiaki. 2003. "Is Japan's Innovative Capacity in Decline?". În Blomstrom, Magnus, Corbett, Jennifer, Hayashi, Fumio, Kashyap, Anil (coord.). 2003. *Structural Impediments to Growth in Japan*. Chicago: University of Chicago Press.

Braudel, Fernand. 1985. *Mediterana și lumea mediteraneană în epoca lui Filip al II-lea*. București: Editura Meridiane.

Brunnstrom, David, Martina, Michael. 2021a. "Strategic clarity on Taiwan policy carries significant downsides". *Reuters*. 5 mai 2021. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/significant-downsides-strategic-clarity-over-taiwan-us-2021-05-04/>.

Brunnstrom, David, Martina, Michael. 2021b. "US, EU concerned by China's problematic and unilateral actions at sea". *Reuters*. 3 decembrie 2021. <https://www.reuters.com/world/china/us-eu-concerned-over-chinas-problematic-unilateral-actions-2021-12-02/>.

Brunnstrom, David. 2021. "U.S. position on Taiwan unchanged despite Biden comment – official". *Reuters*. 20 august 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://>

www.reuters.com/world/asia-pacific/us-position-taiwan-unchanged-despite-biden-comment-official-2021-08-19/.

Buckley, Chris, Bradsher, Keith. 2021. "Marking Party`s Centennial, Xi Warns That China Will Not Be Bullied". *The New York Times*. Accesat la 16 mai 2022.

<https://www.nytimes.com/2021/07/01/world/asia/xi-china-communist-party-anniversary.html>.

Cadell, Cate, Nakashima, Ellen. 2022. "Beijing chafes at Moscow`s requests for support, Chinese official say". *Washington Post*. 2 iunie 2022. Accesat la 22 iunie 2022. https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/06/02/china-support-russia-ukraine/?fbclid=IwAR0aoCk_hh4xWeHv_AsD0F1JVnihrmnCztzQVndvzHI3kQPEwSsRsj9FoA4.

Carden, James. 2018. "A New Poll Shows the Public in Overwhelmingly Opposed to Endless US Military Interventions". *The Nation*. 9 ianuarie 2018. <https://www.thenation.com/article/archive/new-poll-shows-public-overwhelmingly-opposed-to-endless-us-military-interventions/>.

CEBR. 2022. *World Economic League Table 2022*.

CFR. 2022. "U.S. Relations With China, 1949-2022". *Council on Foreign Relations*. Accesat la 8 iunie 2022. Timeline: U.S. Relations With China 1949–2022 (cfr.org).

Chan, Minnie. 2022. "South China Sea: US Navy moves suggests new approach in likely Yaiwan flashpoint". *South China Morning Post*. 18 ianuarie 2022. Accesat la 16 mai 2022. https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3163854/south-china-sea-us-navy-moves-suggest-new-approach-likely?module=perpetual_scroll_0&pgtype=article&campaign=3163854.

Chen, Fang-Yu, Wu, Charles S., Yeh, Yao-Yuan. 2020. "Hong Kong repression pushes Taiwan away from China". *EastAsiaForum*. 10 ianuarie 2020. <https://www.eastasiaforum.org/2020/01/10/hong-kong-repression-pushes-taiwan-away-from-china/>.

China Briefing. 2022. "US-China Relations in the Biden-Era: A Timeline". 14 iunie 2022. Accesat la 27 iunie 2022. US-China Relations in the Biden-Era: A Timeline - China Briefing News (china-briefing.com).

Choudhury, Saheli Roy. 2021. "The Quad countrie pledge to promote... ". 27 septembrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. Quad leaders summit: US, India, Japan, Australia statement on Indo-Pacific (cnbc.com).

Ck Tan. 2022. "China`s population grows 0.034% in 2021, slowest in six decades". *Nikkei Asia*. Accesat la 16 mai 2022. <https://asia.nikkei.com/Politics/China-s-population-grows-0.034-in-2021-slowest-in-six-decades#:~:text=In%202021%2C%20China's%20population%20reached,from%201.4121%20billion%20in%202020>.

CSSIS. 2021. "How dominant is China in the Global Arms Trade?". Accesat la 1 iulie 2022. <https://chinapower.csis.org/china-global-arms-trade/>.

Cyrill, Melissa. 2018. "What is Made in China 2025 and Why Has it Made the World So Nervous". *China Briefing*. *Dezan Shira and Associates*. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.china-briefing.com/news/made-in-china-2025-explained/>.

Da Silva, Diego Lopes, Tian, Nan, Marksteiner, Alexandra. 2021. "Trends in World Military Expenditure, 2020". *SIPRI Fact Sheet*.

Daalder, Ivo H., Lindsay, James M. 2022. "Why Putin Underestimated the West". *Foreign Affairs*. 7 aprilie 2022. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/2022-04-07/why-putin-underestimated-west>.

Darby, Christopher, Sewall, Sarah. 2021. "The Innovation Wars. America's Eroding Technological Advantage". *Foreign Affairs*. 100(2): 142-153.

Davidson, Helen. 2022. "China's population growth rate falls to 61-year low". *The Guardian*. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.theguardian.com/world/2022/jan/17/chinas-birthrate-falls-to-61-year-low-despite-moves-to-stave-off-demographic-crisis>.

De Backer, Koen, Miroudot, Sebastien. 2013. *Mapping Global Value Chains*. OECD Trade Policy Papers. 159, Paris: OECD Publishing House. <https://doi.org/10.1787/5k3v1trgnbr4-en>.

Department of Defense. 2020. "Annual Freedom of Navigation Report".

Department of Defense. 2021a. "Annual Freedom of Navigation Report".

Department of Defense. 2021b. "Military and Security Developments Involving the People's Republic of China, 2021". *Office of the Secretary of Defense*.

Devonshire-Ellis, Chris. 2022. "Russia's Pivot to China – Geopolitics, Trade, and Development in the Wake of the Ukraine Conflict". În *Asia Investment Research*. 2022. *Russia's Pivot to China*". Accesat la 16 mai 2022. <https://www.asiainvestmentresearch.org/issue/russias-pivot-to-asia-how-russia-and-china-have-anticipated-a-new-cold-war-the-global-implications>.

Dill, Janina, Schubinger, Livia I. 2022. "Attitudes toward the Use of Force: Instrumental Imperatives, Moral Principles and International Law". *American Journal of Political Science*. 65(3): 612-633.

Ding, Difeng, Zhang Ruilian. 2022. "China's COVID-19 Control Strategy and Its Impact on the Global Pandemic". *Frontiers in Public Health*. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.857003>.

Fagan, Moira. 2020. "NATO seen in a positive light by many across 10 member states". *Pew Research Center*. 30 noiembrie 2020. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/11/30/nato-seen-in-a-positive-light-by-many-across-10-member-states/>.

Feng, Yi, Kugler, Jacek. 2015. "Tectonic Mode in the 21st Century International Relations: Ukrainian Territorial Crisis, Realignment of Major Powers and Implications for the World". *The Journal of Territorial and Maritime Studies*. 2(1): 55-76.

Fickling, David. 2019. "China Could Outrun the U.S. Next Year of Never". Bloomberg. 9 martie 2019. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2019-03-08/will-china-overtake-u-s-gdp-depends-how-you-count#xj4y7vzkg>.

Financial Times. 2021. "Afghanistan and the cycles of American interventionism". *Financial Times*. 20 august 2021. <https://www.ft.com/content/4f31f9ea-e8c3-4d3c-b670-b187b4669555>.

Foong, Khong Yuen. 2021. "The Global Pandemic, US-China Relations, and Implications for Singapore and ASEAN". *Ethos*. Nr. 22. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.csc.gov.sg/articles/the-global-pandemic-us-china-relations-and-implications-for-singapore-and-asean>.

France 24. 2021. "Were the French blindsided by the AUKUS submarine deal?". 21 septembrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.france24.com/en/europe/20210921-were-the-french-blindsided-by-the-aukus-submarine-deal>.

Gallagher, Mike. 2022. "Taiwan can't wait". *Foreign Affairs*. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2022-02-01/taiwan-cant-wait>.

Geller, Daniel S., Singer, J. David. 1998. *Nations at War. A Scientific Study of International Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gilpin, Robert. 2004. *Economia mondială în secolul XXI. Provocarea capitalismului global*. Editura Polirom: Iași.

Gilpin, Robert. 1999. *Economia politică a relațiilor internaționale*. Editura DU Style: București.

George, Alexander L., Bennett, Andrew. 2005. *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge Massachusetts: MIT Press.

Green, Ted van, Doherty, Carroll. 2021. "Majority of U.S. public favors Afghanistan troop withdrawal; Biden criticized for his handling of situation". *Pew Research Center*. 31 august 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2021/08/31/majority-of-u-s-public-favors-afghanistan-troop-withdrawal-biden-criticized-for-his-handling-of-situation/>.

Gregson, Wallace C., Hornung, Jeffrey W. 2021. "The United States Considers Reinforcing Its *Pacific Sanctuary*". *War on the Rocks*. 12 aprilie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://warontherocks.com/2021/04/the-united-states-considers-its-pacific-sanctuary/>.

Harting, Hannah, Doherty, Carroll. 2021. "Two Decades Later, the Enduring Legacy of 9/11". *Pew Research Center*. 2 septembrie 2021. Accesat la 16 mai 2022.

<https://www.pewresearch.org/politics/2021/09/02/two-decades-later-the-enduring-legacy-of-9-11/#CHAPTER-9-11-transformed-u-s-public-opinion-but-many-of-its-impacts-were-short-lived>.

Ho, Selina. 2021. "COVID-19, US-China competition and a multipolar future?" *Asia Global Online*. 8 decembrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.asiaglobalonline.hku.hk/covid-19-us-china-competition-and-multipolar-future>.

Huld, Arendse. 2022. "2021 China Demographic Trends – What the Latest Data Says". *China Briefing. Dezan Shira and Associates*. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.china-briefing.com/news/china-demographic-trends-2021-what-the-latest-data-says/>.

Human Rights Watch (HRW). 2021. "Break Their Lineage, Break Their Roots. China's Crimes against Humanity Targeting Uyghurs and Other Turkic Muslims". <https://www.hrw.org/report/2021/04/19/break-their-lineage-break-their-roots/chinas-crimes-against-humanity-targeting>.

Hunnicutt, Trevor. 2021. "Biden says United States would come to Taiwan's defense". *Reuters*. 22 octombrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/biden-says-united-states-would-come-taiwans-defense-2021-10-22/>.

ILO. 2021a. "Output per worker (GDP constant 2017 international \$ at PPP)". *ILOSTAT explorer*. Accesat la 2 iulie 2022. https://www.ilo.org/shinyapps/bulkexplorer45/?lang=en&segment=indicator&id=SDG_B821_NOC_RT_A.

ILO. 2021b. "Annual growth rate of output per worker (GDP constant 2017 international \$ at PPP)". *ILOSTAT explorer*. Accesat la 2 iulie 2022. https://www.ilo.org/shinyapps/bulkexplorer45/?lang=en&segment=indicator&id=SDG_B821_NOC_RT_A.

IMF. 2022a. *World Economic Outlook Update*. Ianuarie 2022. Washington DC.

IMF. 2022b. *World Economic Outlook: Managing Divergent Recoveries*. Aprilie 2022. Washington DC.

IMF. 2021a. *World Economic Outlook: Managing Divergent Recoveries*. Aprilie 2021. Washington DC.

IMF. 2021b. *World Economic Outlook Update*. Iulie 2021. Washington DC.

IMF. 2021c. *World Economic Outlook: Recovery During a Pandemic – Health Concerns, Supply Disruptions, Price Pressures*. Octombrie 2021. Washington DC.

James, Harold. 2021. "Globalization's Coming Age". *Foreign Affairs*. 100(3): 10-19.

Jennings, Ralph. 2021. "How China Snuffed Out Threats Across Asia in 2021". *VoA*. Accesat la 16 mai 2021. <https://www.voanews.com/a/how-china-snuffed-out-threats-across-asia-in-2021-/6348008.html>.

Ke, Long. 2022. "Can China Avoid the *Middle Income Trap*?". Nippon.com. <https://www.nippon.com/en/in-depth/d00811/>.

Kertzer, Joshua D., Brooks, Deborah Jordan, Brooks, Stephen H. 2021. "Do Partisan Types Stop at the Water`s Edge?". *Journal of Politics*. 83(4): 1765-1782.

Kolodziej, Edward A. 2007. *Securitatea și relațiile internaționale*. Iași: Editura Polirom.

Koty, Alexander Chipman. 2021. "China`s Census 2021: 5 Takeaways for Foreign Investors". *China Briefing*. *Dezan Shira and Associates*. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.china-briefing.com/news/chinas-census-2021-5-takeaways-for-foreign-investors/>.

Kristensen, Hans M., Korda, Matt. 2021. "Chinese nuclear weapons, 2021". *Bulletin of the Atomic Scientists*, (96), pp. 318-336, DOI: 10.1080/00963402.2021.1989208

Larson, Eric V. 1996. "Public Support for U.S. Military Operations". *RAND*. Accesat la 16 mai 2022. https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB2502.html.

Ledon, Brad. 2021. "UK`s Queen Elizabeth carrier pictured in South China Sea". *CNN World*. 30 iulie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://edition.cnn.com/2021/07/30/asia/south-china-sea-military-activity-hms-queen-elizabeth-intl-hnk-ml/index.html>.

Lee, Seow Ting. 2021. "Vaccine diplomacy: nation branding and China`s COVID-19 soft power play". *Place Brand Public Diplomacy*. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8259554/>.

Lemke, Douglas. 2002. *Regions of War and Peace*. Cambridge: Cambridge University Press.

Levinson-King, Robin, Hills, Mike. 2022. "Joe Biden one year: How is he doing so far? ". *BBC News*. 19 ianuarie 2022. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-60044270>.

Levy, Jack. 1983. *War in the Modern Great Power System, 1495-1975*. Lexington: University Press of Chicago.

Lobosco, Katie, Luhby, Tami. 2021. "Here`s what`s in the bipartisan infrastructure package". *CNN*. 15 noiembrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://edition.cnn.com/2021/07/28/politics/infrastructure-bill-explained/index.html>.

Maizland, Lindsay. 2022a. "China and Russia: Exploring Ties Between Two Authoritarian Powers". *Council on Foreign Relations*. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.cfr.org/background/china-russia-relationship-xi-putin-taiwan-ukraine>.

Maizland, Lindsay. 2022b. "Hong Kong`s Freedoms: What China Promised and How It`s Cracking Down". *Council on Foreign Relations*. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.cfr.org/background/hong-kong-freedoms-democracy-protests-china-crackdown>.

Mathews, Jessica T. 2021. "Present at the Re-creation? U.S. Foreign Policy Must Be Remade, Not Restored". *Foreign Affairs*. 100(2): 10-16.

Mearsheimer, John J. 2001. *Tragedia politicii de forță*. București: Editura Antet, București.

Miglani, Sanjeev. 2021. "India deploys warships in South China Sea as part of Act East policy". *Reuters*. 4 august 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.reuters.com/world/india/india-deploys-warships-south-china-sea-part-act-east-policy-2021-08-04/>.

Mitter, Rana, Johnson, Elsbeth. 2021. "What the West Gets Wrong About China". *Harvard Business Review*. Accesat la 16 mai 2022. World Trade Statistical Review 2021 (wto.org).

Morrison, Wayne M. 2019. "China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States". *Congressional Research Service*.

Mousavizadeh, Philip. 2022. "The Biden Administration China Policy: An Inventory of Actions to Address the Challenge". *Just Security*. <https://www.justsecurity.org/82252/the-biden-administrations-china-policy-an-inventory-of-actions-to-address-the-challenge/>.

O'Rourke, Ronald. 2022. "U.S.-China Strategic Competition in South and East China Seas: Background and Issues for Congress". *Congressional Research Service*.

OMC. 2021. *World Trade Statistical Review 2021*.

Organski, A. F. K, Kugler, Jacek. 1980. *The War Ledger*. Chicago: University of Chicago Press.

Organski, A.F.K. 1958. *World Politics*. New York: Knopf.

Pardo, Ramon Pacheco, Mauricio Avendano Pabon, Xuechen Chen, Bo-jiun Jing, Jeong-ho Lee, Joshua Ting, Takuya Matsuda, Kaho Yu. 2020. "Preventing The Next Pandemic: Lessons from East Asia". *Faculty of Social Science And Public Policy. King's College, London*. <https://www.kcl.ac.uk/eis/assets/kdefsrsearchreport2020-a4-proof2-singlepage.pdf>. (accesat la 2 decembrie 2021).

Pearson, James, Bose, Nandita. 2021. "US Vp harris forges on with Vietnam trip despite mystery health incident". *Reuters*. 24 august 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/eve-harris-trip-vietnam-tells-china-it-does-not-pick-sides-2021-08-24/>.

Pence, Mike. 2018. "Vice President Mike Pence's Remarks on the Administration's Policy Towards China". *Hudson Institute*. 4 octombrie 2018. <https://www.hudson.org/events/1610-vice-president-mike-pence-s-remarks-on-the-administration-s-policy-towards-china102018>.

Pewa. 2022. "Beyond Red vs. Blue: The Political Typology". *Pew Research Center*. 9 noiembrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.pewresearch.org/politics/2021/11/09/beyond-red-vs-blue-the-political-typology-2/>.

Pinker, Steven. 2019. *Îngerii mai buni ai naturii noastre. De ce s-a diminuat violența*. București: Publica.

Popper, Karl R. 1996. *Mizeria istoricismului*. București: All.

Pweb. 2022. "Public`s Top Priority for 2022: Strengthening the Nation`s Economy". *Pew Research Center*. 16 februarie 2022. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.pewresearch.org/politics/2022/02/16/publics-top-priority-for-2022-strengthening-the-nations-economy/>.

Quammen, David. 2013. *Spillover: Animal Infections and the Next Human Pandemic*. New York: W.W. Norton Company.

Rajah, Roland, Leng, Alyssa. 2022. *Revising down the rise of China*. Lowy Institute.

Reuters, Brunnstorm David, Pamuk, Humeyra, Martina Michael. 2021. "U.S., Chinese diplomats clash in high-level meeting of Biden administration". *Reuters*. 19 martie 2021. Accesat la 16 mai 2021. <https://www.reuters.com/world/us/us-china-set-broach-icy-relations-alaska-talks-2021-03-18/>.

Reuters. 2021a. "Taiwan says don`t get too close as China defends military drills". *Reuters*. 13 octombrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-says-military-drills-near-taiwan-just-move-2021-10-13/>.

Reuters. 2021b. "Philippines rejects`s demand to remove grounded navy ship". *Reuters*. 25 noiembrie 2021. Accesat la 16 mai 2021. <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/philippines-rejects-chinas-demand-remove-grounded-navy-ship-2021-11-25/>.

Reuters. 2021c. "First German warship in almost two decades enters South China Sea". *Reuters*. 15 decembrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.reuters.com/world/first-german-warship-almost-two-decades-enters-south-china-sea-2021-12-15/>.

Reuters. 2021d. "Russia, China extend friendship and cooperation treaty - Kremlin". *Reuters*. 28 iunie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.reuters.com/world/china/russia-china-extend-friendship-cooperation-treaty-kremlin-2021-06-28/>.

RFA. 2021. "US Aircraft Carrier Commander Asserts Freedom to Navigate the South China Sea". Accesat la 16 mai 2022. <https://www.rfa.org/english/news/china/usa-southchinasea-09132021185504.html>.

Ritchie, Hannah et al. 2022. "Coronavirus Pandemic (COVID-19)". *Our World In Data*. Accesat la 16 mai 2022. <https://ourworldindata.org/covid-vaccinations?country=USA>.

Rogers, Luke. 2021. "COVID-19, Declining Birth Rates and International Migration Resulted in Historically Small Population Gains". *United States Census Bureau*. Accesat la 16 mai 2022.

Rosen, Daniel H. 2021. "China`s Economic Reckoning". *Foreign Affairs*. 100(4): 20-29.

Sanger, David. 2021. "Biden Said the U.S. Would Protect Taiwan. But is Not That Clear-Cut". *The New York Times*. 22 octombrie 2021. Accesat la 16 mai 2021. <https://www.nytimes.com/2021/10/22/us/politics/biden-taiwan-defense-china.html>.

Sarkees, Meredith Reid, Wayman, Frank Whelon. 2010. *Resort to war: a data guide to inter-state, extra-state, intra-state, and non-state wars, 1816-2007*. Washington: CQ Press.

Schelling, Thomas C. *Arms and Influence*. New Haven: Yale University Press.

Shambaugh, David. 2020. "China`s Long March to Global Power". În Shambaugh, David (coord.). 2020. *China and the World*. Oxford University Press. Ediție Kindle.

Silver, Laura, Fetterolf, Janell, Connaughton, Aidan. 2021. "Diversity and Division in Advanced Economies". *Pew Research Center*. 13 octombrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.pewresearch.org/global/2021/10/13/diversity-and-division-in-advanced-economies/>

Soare, Simona. 2013. "Tranziția de putere". În Biro, Daniel (coord.). 2013. *Relațiile internaționale contemporane. Teme centrale în politica mondială*. Iași: Polirom.

Soo, Zen, Wu, Huizong. 2021. "How democracy was dismantled in Hong Kong in 2021". *Associated Press*. Accesat la 16 mai 2022. <https://apnews.com/article/china-hong-kong-beijing-democracy-national-security-9e3c405923c24b6889c1bcf171f6def4>.

Tan, Yeling. 2021. "How the WTO Changed China. The Mixed Legacy of Economic Engagement". *Foreign Affairs*. 100(2): 90-102.

Tankersley, Jim. 2021. "Biden Details 2\$ Trillion Plan to Rebuild Infrastructure and Reshape the Economy". *The New York Times*. 31 martie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.nytimes.com/2021/03/31/business/economy/biden-infrastructure-plan.html>

Tenpas, Katryn Dunn. 2022. "A-Team turnover in the Biden administration: A return to normalcy". *Brookings*. 20 ianuarie 2022. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.brookings.edu/blog/fixgov/2022/01/18/a-team-turnover-in-the-biden-administration-a-return-to-normalcy/>.

Trush, Glenn. 2021. "Here`s what made it into the bipartisan infrastructure plan". *The New York Times*. 24 iunie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.nytimes.com/2021/06/24/us/politics/what-is-in-the-infrastructure-plan.html>.

UNESCO. 2022. "How Much Does Your Country Invest in R&D". *UNESCO Institute for Statistics*. Accesat 16 mai 2022. <http://uis.unesco.org/apps/visualisations/research-and-development-spending/>.

United States Census Bureau a. 2022. "Population Estimates". Accesat la 16 mai 2022. <https://www.census.gov/quickfacts/fact/table/US/PST045221>

United States Census Bureau b. 2022. "New Vintage 2021 Population Estimates Available for the Nation, States and Puerto Rico". Accesat la 16 mai 2022. <https://www.census.gov/newsroom/press-releases/2021/2021-population-estimates.html>.

United States Census Bureau. 2022c. "Trade in Goods with China". Accesat la 16 mai 2022. <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5700.html>.

United States Department of State. 2022. "Limits in the Seas. People`s Republic of China: Maritime Claims in the South China Sea". *Office of Ocean and Polar Affairs*.

Vasquez, John A. 1996. "When Are Power Transitions Dangerous? An Appaisal and Reformulation of Power Transition Theory". În Kugler, Jacek, Lemke Douglas, 1996. *Parity and War. Evaluations and Extensions of The War Ledger*. Ann Arbor: University of Michigan Press. Pp. 35-56.

Vasquez, John A. 1998. *The Power of Power Politics: From Classical Realism to Neotraditionalism*. Cambridge: Cambridge University Press.

Vasquez, John A. 2009. *The War Puzzle Revisited*. Cambridge: Cambridge University Press.

Voskressenski, Alexei D. 2020. "China`s Relations with Russia". În Shambaugh, David (coord.). 2020. *China and the World*. Oxford University Press. Ediție Kindle.

Werner, Suzanne, Kugler, Jacek. 1996. "Power Transitions and Military Buildups: Resolving the Relationship between Arms Buildups and War". În Kugler, Jacek, Lemke Douglas, 1996. *Parity and War. Evaluations and Extensions of The War Ledger*. Ann Arbor: University of Michigan Press. Pp. 187-207.

White House. 2021a. "Fact Sheet: Quad Leader`s Summit". 24 septembrie 2021. Accesat la 16 mai 2022. Fact Sheet: Quad Leaders` Summit | The White House.

White House. 2021b. "Readout of President Biden`s Virtual Meeting with President Xi Jinping of the People`s Republic of China". 16 noiembrie 201. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/11/16/readout-of-president-bidens-virtual-meeting-with-president-xi-jinping-of-the-peoples-republic-of-china/>.

WHO. 2022. "WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard". Accesat la 16 mai 2022. <https://covid19.who.int/>.

Wintour, Patrick. 2021. "Uyghurs subjecte to genocide by China, unofficial UK tribunal finds". *The Guardian*. 9 decembrie 2021. Accesat la 16 mai 2022.

<https://www.theguardian.com/world/2021/dec/09/uyghurs-subjected-to-genocide-by-china-unofficial-uk-tribunal-finds>.

WIPO. 2022a. "Statistical Country Profiles: United States of America". Accesat la 16 mai 2022. https://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/profile.jsp?code=US.

WIPO. 2022b. "Statistical Country Profiles: China". Accesat la 16 mai 2022. https://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/profile.jsp?code=CN.

Woo, Ryan, Liu, Roxanne, Pollard, Martin Quin, Biroul Reuters din Beijin. 2021. "China ends 2021 with worst COVID week since taming original epidemic". *Reuters*. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.reuters.com/business/healthcare-pharmaceuticals/chinas-xian-enters-10th-day-covid-lockdown-cases-persist-2022-01-01/>.

World Bank. 2022a. "GNI, Atlas method (current US\$)". Accesat la 16 mai 2022. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.ATLS.CD?locations=US-CN>.

World Bank. 2022b. "GNI per capita, Atlas method (current US \$)". <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=US-CN>.

World Bank. 2022c. "GNI per capita PPP (constant 2017 international \$)". Accesat la 16 mai 2022. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.KD?locations=US-CN>

World Bank. 2022d. "Military expenditure (current USD)". Accesat la 16 mai 2022. <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.CD>.

World Bank. 2022e. "Military expenditure (% of GDP)". Accesat la 16 mai 2022. <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?locations=1W-US-CN>.

World Bank. 2022f. "Armed forces personnel, total". Accesat la 16 mai 2022. <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.TOTL.P1>.

Xinhua. 2021. "Roundup: China, Russia make new achievements in coordination, practical cooperation". Accesat la 16 mai 2022. http://www.news.cn/english/2021-12/14/c_1310372508.htm.

Xuanzun, Liu. 2021. "China`s 2nd aircraft carrier conducts exercises in South China Sea". *Global Times*. 19 decembrie 2021. <https://www.globaltimes.cn/page/202112/1242815.shtml>.

Yanh, Shucai, Jiang, Quanbao, Sánchez-Barricarte, Jesús J. 2022. "China`s fertility change: an analysis with multiple measures". *Population Health Metrics*. 20:12.

Zengerle, Patricia. 2021. "Biden talks tough on China in first speech to Congress". *Reuters*. 29 aprilie 2021. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.reuters.com/world/us/biden-talks-tough-china-first-speech-congress-2021-04-29/>.

Zhang, Zoey. 2021. "China 2021 Recap: Overview of a Pivotal Year". *China Briefing*. Dezan Shira and Associates. Accesat la 16 mai 2022. <https://www.china-briefing.com/news/china-2021-recap-key-developments-impacting-business-foreign-investors/?hilite=%27Made%27%2C%27China%27%2C%272025%27>.

Zodian, Mihai. 2022. "Războiul din Ucraina: poziții diplomatice, coaliții internaționale și comportamente politice". *Colocviu Strategic*. 3(197): 13-15.

Zodian, Mihai. 2021. "SUA, China. Problema puterii și o competiție echivocă". În Cîrciumaru, Florian (coord.). 2021. *Evaluare strategică 2020. Securitatea, între pandemie și competiție*. București: Editura UNAp.

Zodian, Mihai. 2020. "Tensiuni de putere dinaintea pandemiei". În Cîrciumaru, Florian (coord.). 2020. *Evaluare strategică 2019. Tendințe ale securității înainte de noua provocare COVID*. București: Editura UNAp.